Sikokankaan tuulivoimahanke

Ympäristövaikutusten arviointiselostus
Liite 8, Arkeologinen inventointi 2023-2025,
Mikroliitti Oy

Haapavesi
Sikokankaan tuulipuiston arkeologinen inventointi 2023

ver.2

Timo Jussila
Timo Sepänmaa

MIKROLIITTI Oy
PIENI TEHOKAS TERÄVÄ
ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET TAIDOLLA VUODESTA 1988

Tilaaja: Sikokangas Wind Farm Oy

Sisältö

Perustiedot **2**
Kohdeluettelo **3**
Yleiskartta **4**
Inventointi **6**
Muinaisjäännökset **8**
1 HAAPAVESI PYÖRIÄNNEVA 8
2 HAAPAVESI UKONNEVA KOILLISPUOLI 1 9
3 HAAPAVESI KANTOKANGAS 10
4 HAAPAVESI UKONNEVANSAARET 11
5 HAAPAVESI MAIRIKINKANGAS 11
6 HAAPAVESI UUNIKANGAS 12
7 HAAPAVESI UKONKANGAS 13
8 HAAPAVESI TERVAKALLIO KOILLISPUOLI 14
9 HAAPAVESI KOKKOKALLIO 15
10 HAAPAVESI HULLARINRÄME 16
11 HAAPAVESI MURTOKANGAS 17
12 HAAPAVESI PUKINKORPI KAAKKO 18
13 HAAPAVESI LAUTAKANGAS ETELÄ 19
14 HAAPAVESI PÖYTÄKAARTO 20
15 HAAPAVESI KELLINKAARTO 1 21
16 HAAPAVESI KELLINKAARTO 2 22
17 HAAPAVESI KELLINKAARTO 3 23
18 HAAPAVESI ISTUNMÄKI 24
19 HAAPAVESI HULAVUORI 25
20 HAAPAVESI JOUHTENISENNEVA 26

Kansikuva: Mairikinkankaan maastoa – tyypillistä alueen hiekkamaaperäistä kangasta.

Perustiedot

Alue: Haapaveden Sikokankaan tuulipuiston hankealue, joka sijaitsee Haapaveden keskustan luoteispuoleisella metsäalueella.

Tarkoitus: Selvittää tuulipuiston hankealueen muinaisjäännökset ja muut suojeltavaksi arvioitavat arkeologiset kohteet.

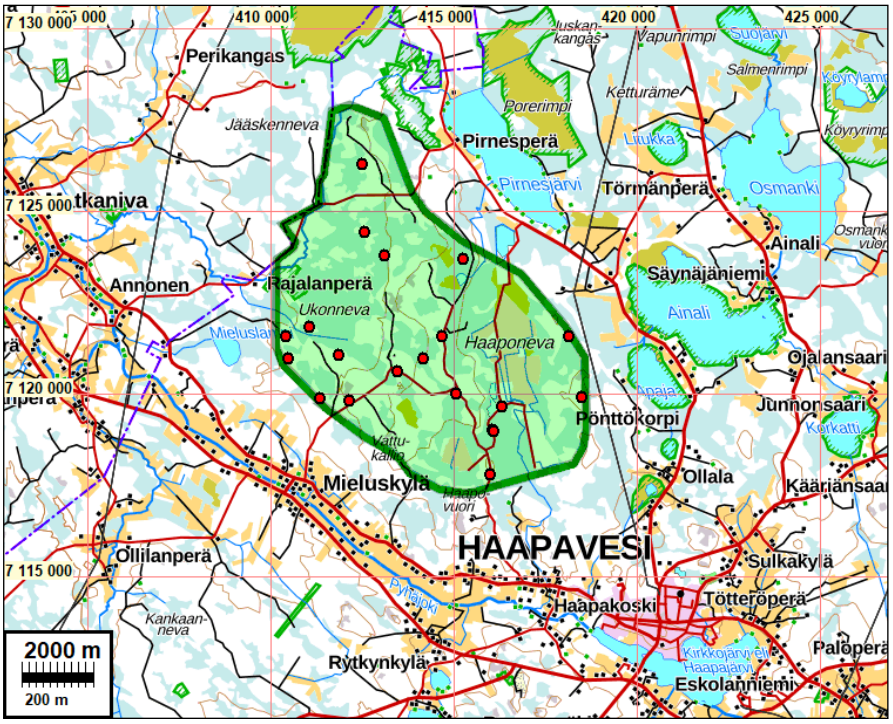
Työaika: Maastotyö 9. - 11.6. ja 7.9.2023.

Tilaaja: Enersense Wind Oy (sittemmin Valorem Energies Finland Oy)

Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Jussila ja Timo Sepänmaa

Tulokset Alueelta ei tunnettu ennestään arkeologisia kohteita. Inventoinnissa alueella havaittiin 18 tervahautaa, joista kolmen vieressä oli tervapirtin kiukaan jäännökset. Kaikki tervahaudat ovat halssillisia. Kaksi näistä, lidarissa selvästi erottuvaa tervahautaa jäi maastossa tarkastamatta. Lisäksi havaittiin kaksi kuoppakohdetta, joista toisessa yksi ja toisessa kolme ilmeisesti ihmistekoista kuoppaa, joissa oli maannoksessa 1-5 cm huuhtoutumiskerros, joka merkitsee sitä, että kuopat ovat yli 100 elleivät useita satoja vuosia vanhoja. Ajoittavaa ja selittävää materiaalia ei niistä ja niiden läheltä löydetty. Kaikkiaan tuulipuiston hankealueella on siis 20 arkeologista kohdetta, kaikki muinaisjäännöksiä, joista kaksi tarkastamatonta mahdollisia (joiden käytännön vaikutus maankäyttöön on sama kuin tarkastetuilla tervahaudoilla).

Kuusi kohdetta on alle 100 m etäisyydellä parannettavasta nykyisestä tiestä ja kaapelilinjasta. Muutoin kohteet ovat etäällä rakennettavista maastoista.

Hankealue vaaleanvihreällä. Raportin arkeologiset kohteet – kaikki muinaisjäännöksiä - punaisilla palloilla.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta, yleiskartat toukokuussa 2023, kohdekartat lokakuussa 2023. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 5 ja 10 / 2023. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella ja sen varmuuskopioilla (fyysisesti Suomessa).

Kohdenumerot ovat vain tätä raporttia varten karttaviitteiksi. Niillä ei ole muuta eikä virallista merkitystä.

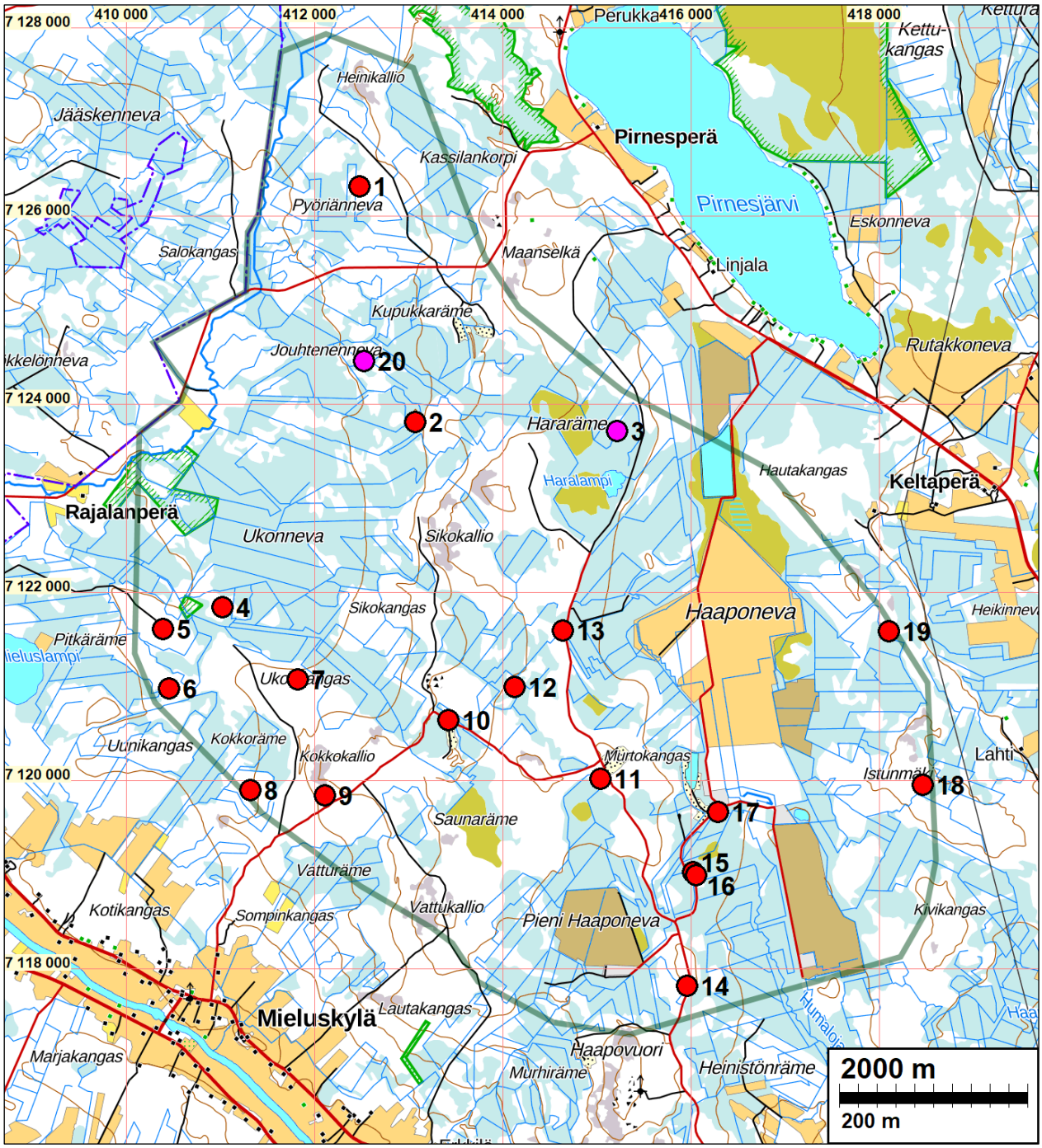
Kohdeluettelo

kaikki kohteet Haapavedellä ja uusia, joten niillä ei ole vielä muinaisjäännöstunnusta.

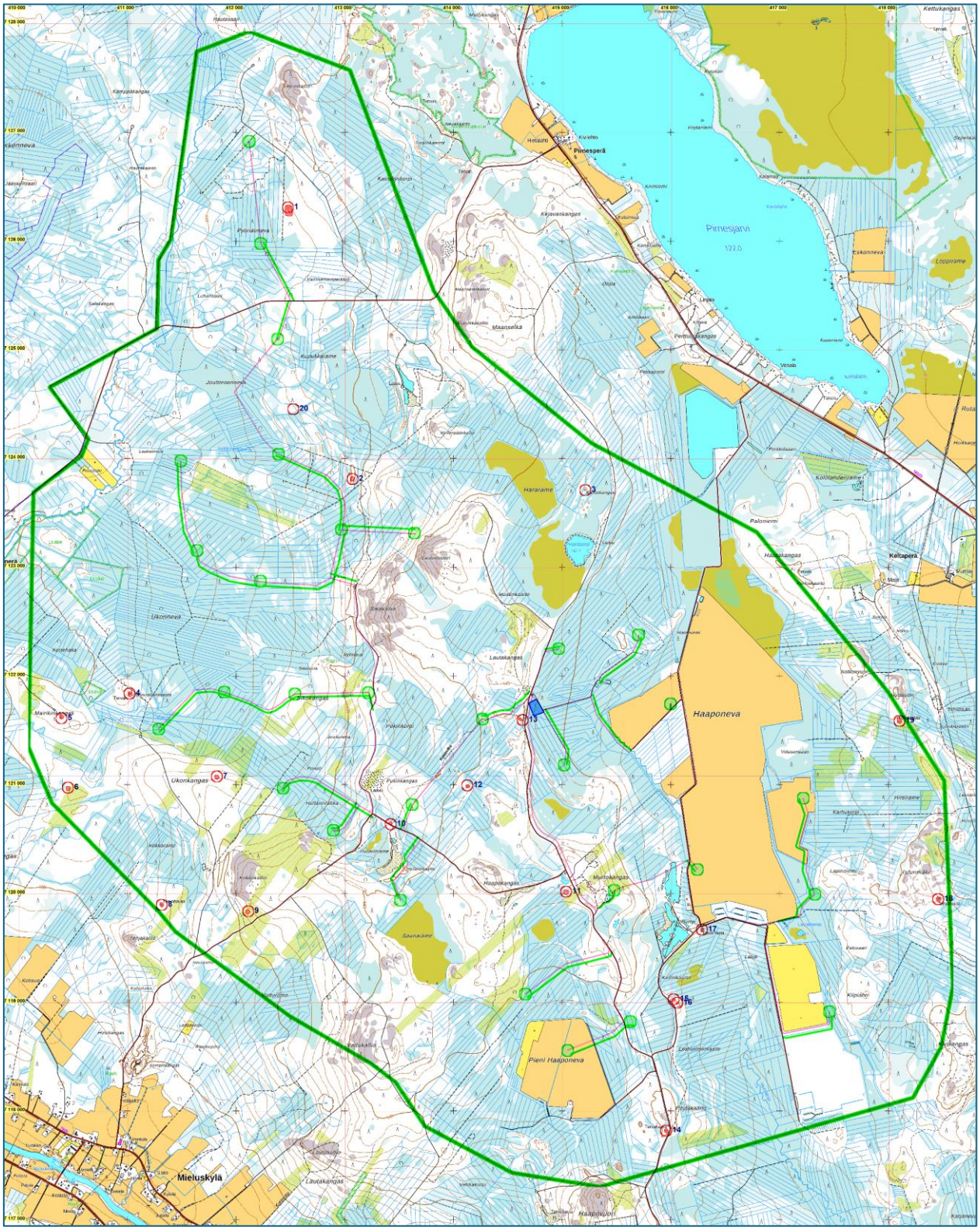
N	E	**Rno**	Nimi	Ajoitus	Tyyppi	Status
7126309	412478	**1**	PYÖRIÄNNEVA	historiallinen	tervahauta ja -pirtti	muinaisjäännös (sm)
7123810	413074	**2**	UKONNEVA KOILLISPUOLI 1	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös (sm)
7123709	415214	**3**	KANTOKANGAS	historiallinen	tervahauta	mahd. muinaisjäännös
7121838	411021	**4**	UKONNEVANSAARET	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös (sm)
7121610	410395	**5**	MAIRIKINKANGAS	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös (sm)
7120973	410454	**6**	UUNIKANGAS	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös (sm)
7121075	411824	**7**	UKONKANGAS	historiallinen	tervahauta ja -pirtti	muinaisjäännös (sm)
7119894	411317	**8**	TERVAKALLIO KOILLISPUOLI	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös (sm)
7119836	412113	**9**	KOKKOKALLIO	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös (sm)
7120637	413423	**10**	HULLARINRÄME	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös (sm)
7120016	415037	**11**	MURTOKANGAS	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös (sm)
7120993	414128	**12**	PUKINKORPI KAAKKO	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös (sm)

N	E	Rno	Nimi	Ajoitus	Tyyppi	Status
7121593	414636	**13**	LAUTAKANGAS ETELÄ	ajoittamaton	kuoppa	muinaisjäännös (sm)
7117818	415957	**14**	PÖYTÄKAARTO	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös (sm)
7119025	416027	**15**	KELLINKAARTO 1	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös (sm)
7118992	416058	**16**	KELLINKAARTO 2	ajoittamaton	kuoppa	muinaisjäännös (sm)
7119666	416287	**17**	KELLINKAARTO 3	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös (sm)
7119947	418460	**18**	ISTUNMÄKI	historiallinen	tervahauta	muinaisjäännös (sm)
7121586	418105	**19**	HULAVUORI	historiallinen	tervahauta ja -pirtti	muinaisjäännös (sm)
7124454	412527	**20**	JOUHTENISENNEVA	historiallinen	tervahauta	mahd. muinaisjäännös

Yleiskartta

Muinaisjäännökset punaisella ja mahdolliset sinipunaisella. Numero on raportin kohdenumero. Hankealueen raja harmaanvihreällä, Kohteet 13 ja 16 ovat kuoppia, muut tervahautoja.

Edellisen kartan muinaisjäännösten lisäksi tällä kartalla on syksyllä 2023 tiedossa ollut voimalapaikkojen ja uusien huoltoteiden sekä kaapelilinjojen ja sähköaseman layout – voimalapaikat vihreä pallo ja uudet huoltotiet vihreällä viivalla, kaapelilinjat vaalean sinipunaisella. Sähköasema sinisellä alueen keskellä.

Inventointi

Enresense suunnittelee yhteistyössä Valorem Energies Finland Oy:n kanssa tuulipuistoa Haapaveden keskustan luoteispuoleiselle metsäalueelle. Hankealueen laajuus on n. 53 km^2 ja alueelle on kaavailtu n. 30 voimalaa. Enersense tilasi hankealueen arkeologisen inventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Inventoinnin tekivät Timo Jussila ja Timo Sepänmaa. Maastotyö tehtiin pääosin kesäkuun alussa 2023 ja sitä täydennettiin elokuun lopussa. Olosuhteet olivat inventoinnille hyvät, joskin sateisen kevään ja kesän takia ojitetuilla soilla kulkeminen oli paikoin vaikeaa ojien tulviessa.

Alueelta ei tunnettu ennestään lainkaan arkeologisia kohteita. Ei ole tietoa, onko alueella aiemmin muinaisjäännöksiä etsitty. On ilmeistä, että alueella ei ole aiemmin tehty nykyaikaista arkeologista inventointia.

Lähes puolet alueesta on ojitettua ja pieneltä osin ojittamatonta suota sekä vanhaa turvetuotantoaluetta. Kaikkiaan suopinta-ala on n. 25 km^2, josta vanhaa turvetuotantoaluetta n. 3,2 km^2. Alueella on yksi pieni suolampi (Haralampi). Alueen luoteisrajan tuntumassa kulkee Pirnesjärvestä (joka sijaitsee alueen koillispuolella) Pyhäjokeen (alueen lounaispuolella) laskeva Pirnesoja. Sen rannat alueella ovat suurimmaksi osaksi suota ja alavaa, tasaista metsämaata. Muutoin alueella ei ole metsäpuroja kummempia vesistöjä. Alueen keskellä, etelä-pohjoissuunnassa kulkee maan päällä katkonainen ja matala harjujakso, etelästä alkaen Mastontien tuntumassa (Pöytäkaarto, Murtokangas) ja sitten Haralammen metsätien tuntumassa (Lautakangas). Soiden laitamilla on monin paikoin ”kaaroja”, hiekkamaaperäisiä muinaisia rantavalleja ja dyynejä. Monin paikoin alueella on em. harjun liepeillä sitä leveämpiä hiekkakankaita. Muutoin vallitseva maalaji on hiekkamoreeni, paikoin hyvin kivikkoinen paikoin vähäkivinen. Hiekkamaat näkyvät kartoilla nykyisinä ja vanhoina hiekkakuoppina, joita alueella on runsaasti. Maaperän puolesta alueella on siis runsaasti pyyntikulttuurin asuinpaikoille oivaa maastoa – paikoin pois kaivettuna.

Alue sijoittuu 100 – 155 m korkeustasojen välille, pääosin alle 150 m tasoille. Alimmat korkeustasot ovat alueen länsiosassa ja korkeimmat alueen keskellä Haapokankaalla ja alueen itäreunamilla. Alue sijoittuu siten muinaisen Itämeren mesoliittisen kivikauden rantakorkeustasoille, karkeasti aikavälillä 7700 – 6300 eKr. Sekä korkeustasojen että maaperän puolesta alueella voisi sijaita mesoliittista kivikautta.

Alue on historiallisella ajalla kuulunut Mieluskosken kylään ja itäreunamat osin Haapavedeb kylään. Haapaveden pitäjänkartoissa v. 1870 ja v. 1919 alueella ei ole asutusta, ei myöskään 1900-luvun lopun peruskartoilla, eikä edelleenkään. 1870 luvun ja myöhemmille kartoille on merkitty harjulla kulkeva, nykyisen Mastontien-Haralammentien linjaa noudattava polku. Alueen läpi on siis kuljettu, mutta karu suoseutu on jäänyt asuttamatta ja viljelemättä.

Inventoinnin valmisteluvaiheessa tarkasteltiin vanhoja pitäjän- ja peruskarttoja. Niistä ei havaittu mitään alueelle sijoittuvaa arkeologisesti mahdollisesti mielenkiintoista. Tarkempia vanhoja karttoja, kuten isojakokarttoja ei katsottu tarpeelliseksi tutkia. Maanmittauslaitoksen vapaasta lidaraineistosta laadittiin aluetta kuvaavia maastomalleja sekä tarkasteltiin yhtä sellaista Museoverkon karttapalvelusta. Tarkkaa 5 p/m^2 aineistoa oli saatavissa vain alueen itäosasta, Haaponevan tasalta itään. Pääosaa alueesta tarkasteltiin 0,5 p/m^2 aineiston avulla. Siitä paikannettiin useita tervahautoja ja joitain epämääräisempiä kuopparakenteita, jotka tarkastettiin maastossa.

Maastotyö tehtiin arkeologisin perustein. Menetelmänä oli lidarin, maastokartan ja ilmakuvien sekä osin myös vanhojen karttojen perusteella - tällä alueella lähinnä vanhat peruskartat, joista voi maaperästä päätellä yhtä ja toista - tehty esityö, jolla saatiin käsitys maastoista ja siitä mistä

muinaisjäännöksiä (muitakin kun tervahautoja) kannattaisi etsiä. Valmistelussa saatua käsitystä päivitettiin maastohavaintojen perusteella koko ajan – joitain käsityksiä maastoista ”heivattiin yli laidan” kokonaan, ja uusia saatiin tilalle. Maastossa menetelmänä oli silmänvarainen havainnointi, maanalaisille muinaisjäännöksille sopiviksi katsotuissa maastonkohdissa koekuoppien teko ja käsimaakairan pistot. Metallinilmaisinta ei nyt käytetty.

Maastotyössä tarkasteltiin lidaraineistossa havaittujen maarakenteiden lisäksi kivikautisten asuinpaikkojen löytämisen kannalta hyviä maastoja. Alueella oli melko runsaasti vanhoja ja melko tuoreitakin laikutettuja hakkuuaukkoja, joissa laikut olivat vielä esillä ja maanpinta niistä tarkasteltavissa. Näitä laikutettuja alueita tarkasteltiin aina kun sellainen havaittiin ja jos maaperä niillä oli vähäkivistä ja hiekkaista ja hiemankin piirteistä, laikutusalue käveltiin läpi. Samoin hiekkakuoppa-alueiden reunamia ja kuoppien seinämiä sekä polkujen pintoja ja teiden ojien reunoja tarkkailtiin. Eräin paikoin tehtiin hiekkakankailla, topografisesti oivilla kohdilla koekuoppia (kyseessä ovat satunnaiset, intuitiiviset ns. lapionpistot, noin 25 x 25 cm kokoiset ja 5-30 cm syvät kuopat missä kurkataan turpeen alle, tarvittaessa rouhaistaan maata syvemmältä ja pengotaan esiin nostettua maata sekä tarkastellaan kuopan jotain seinämää). Niitä tehtiin myös kulkiessa monin paikoin maaperän laadun toteamiseksi. Erikseen arkeologisesti ”hyvinä” maastoina mainittakoon Pöytäkaarron etelä-länsipuoli, sen pohjoispuolella Epähuomionkaarron ja Kellinkaarron välinen alue, Saunarämeen pohjoispuolella Hullarinkaarron alue ison hiekkakuopan eteläpuolella, Hullarinrämeen pohjoispuoleinen alue suon ja tien välillä sekä Lautakankaan alue.

Kuivalle maalle sijoittuvat voimalapaikat ja tie ja kaapelilinjat, paitsi aivan tasaisissa maastoissa ja romelikoissa kulkevat, tarkastettiin.

Missään ei havaittu mitään merkkejä esihistoriasta. Kaksi lidaraineistossa näkyvää, melkoisen selvää tervahautaa jäi maastossa tarkastamassa, koska niiden luokse, suon keskelle, ei turvallisesti päästy. Nämä luokiteltiin mahdollisiksi muinaisjäännöksiksi. Käytännössä niiden vaikutus maankäyttöön on sama kuin maastossa todetuillakin tervahaudoilla.

Alueella havaittiin 18 tervahautaa, joista siis kaksi jäi maastossa tarkastamatta. Kolmen tervahaudan liepeillä havaittiin kiukaan jäännökset, oletettavasti tervapirtin kiukaita. Kahdessa kohdin havaittiin oletettavasti ihmistekoisia kuoppia, jotka todettiin maannoksen perusteella vanhoiksi, mutta joiden funktiosta ja ajoituksesta ei saatu tietoa. Alueella on siis nyt 20 arkeologista kohdetta, kaikki muinaisjäännöksiä, kaksi niistä mahdollisia.

Kaavailtujen voimalapaikkojen lähelle kohteet eivät sijoitu – lähimmillään 250 ja 350 m etäisyydelle, muut kauemmaksi. Alle sadan metrin etäisyydelle parannettavasta nykyisestä tiestä tai uudesta tiestä ja kaapelilinjasta sijoittuvat kuoppakohteet nro 13 ja 15, tervahaudat nro 10, 11, 15 ja 17. Muut kohteet sijoittuvat etäälle rakennettavaksi kaavailluista maastoista.

2.11.2023

Timo Jussila

Lähteitä

Kartta öfver Haapavesi Socken i Haapajärvi Härad och Uleåborgs Län. År 1870. Maanmittauslaitos
Haapaveden pitäjän kartta 1:20000. 1919. Maanmittauslaitos.
Peruskartat 2433 06, 09, 2434 04, 07. 1954 ja 1955, sekä 1978.

Muinaisjäännökset

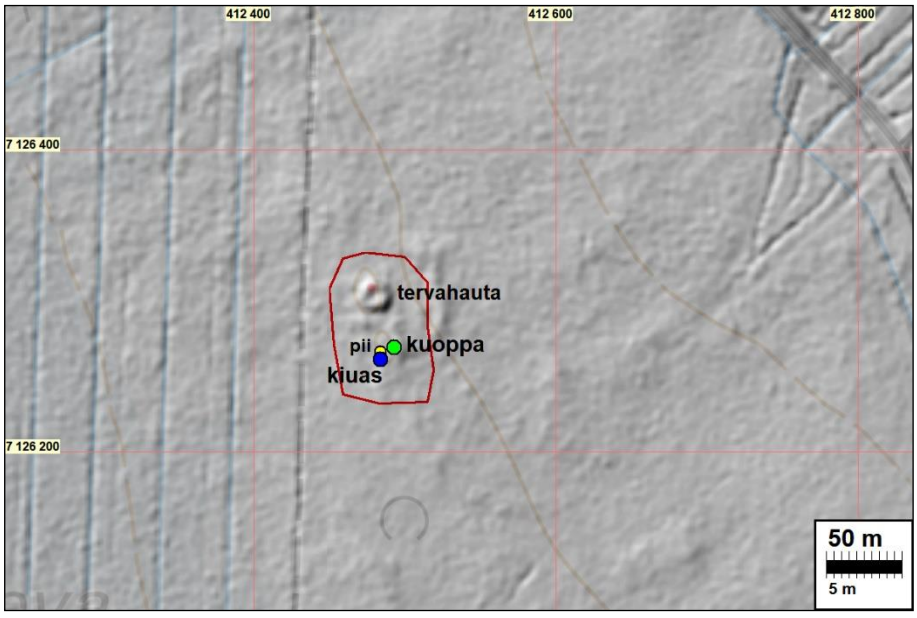
1 HAAPAVESI PYÖRIÄNNEVA

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta ja tervapirtin kiuas

Koordin: N: 7126309 E: 412478 Z: 115 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 15,5 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on tervahauta, halk n. 20 m, halssi on. Sen eteläpuolella kohdassa N 7126261 E 412484 on palaneista kivistä koostuva raunio eli kiukaan jäänne. Vieressä on mahdollisesti tervanpolttoon liittyvä kuoppa, kooltaan 2,5x3 m n. 0,8 m syvä. Läheltä löytyi avoimesta maalaikusta harmaa tuluspii (N 7126266 E 412484). Sen perusteella voisi olettaa, että hauta olisi 1800 luvulta ellei hieman varhempi.

Tervehauta hakkuuaukealle jätetyllä metsäsaarekkeella, kaakosta. Kuoppa ja kiuas kuusen näreen kohdalla, tervahauta taustan metsäsaarekkeessa, etelästä.

Kuoppa ja kiuas, etelään,

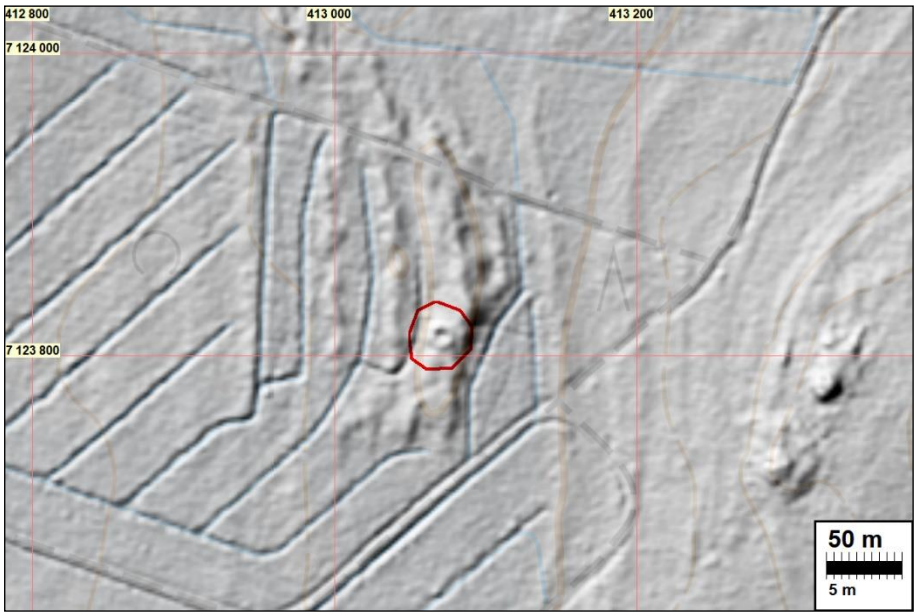
2 HAAPAVESI UKONNEVA KOILLISPUOLI 1

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7123810 E: 413074 Z: 120 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 13,0 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on tervahauta, halkaisija n. 18 m, halssi on. hauta on vallillinen ja melko syvä (1,8 m).

Tervahauta näreikön peitossa, lounaaseen ja luoteeseen’

3 HAAPAVESI KANTOKANGAS

Mjtunnus: uusi
Status: mahdollinen muinaisjäännös
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7123709 E: 415214 Z: 145 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 11,9 km luoteeseen.
Huomiot: Laserkeilausaineistossa (0,5 p/m2) suosaarekkeessa näyttäisi olevan selvä tervahauta. Sitä ei päästy tarkastamaan - ei kesäkuussa eikä elokuussa. Läheiset suoojat oli keväällä kaivettu auki ja niitä oli levennetty sekä syvennetty. Erittäin paksu ja pehmeä turvemaa. Yli ei mistään päästy. Siltaa ei ryhdytty rakentamaan.

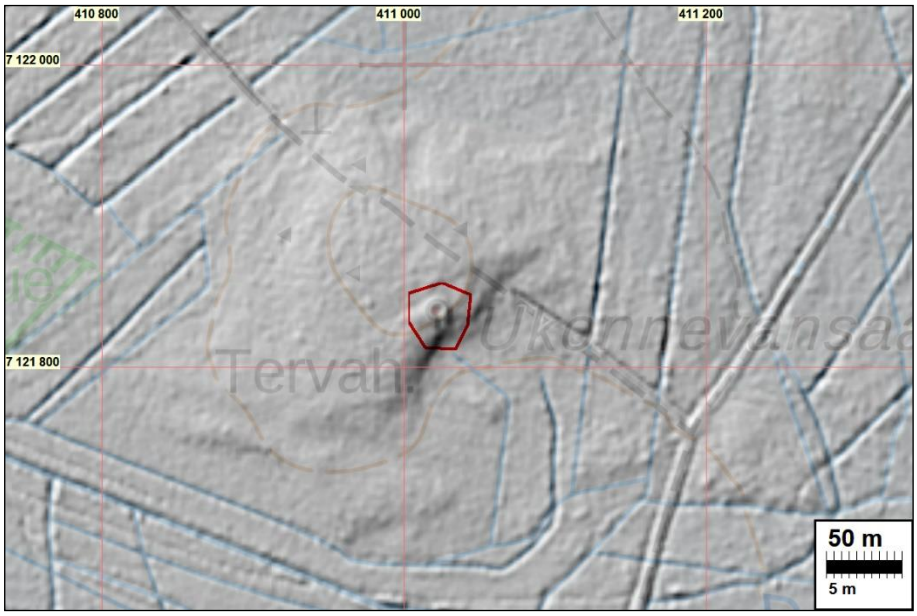
4 HAAPAVESI UKONNEVANSAARET

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7121838 E: 411021 Z: 105 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 12,9 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on tiheän näreikön peitossa tervahauta, halk. noin 20 m, halssi on.

Tervahauta etelään

5 HAAPAVESI MAIRIKINKANGAS

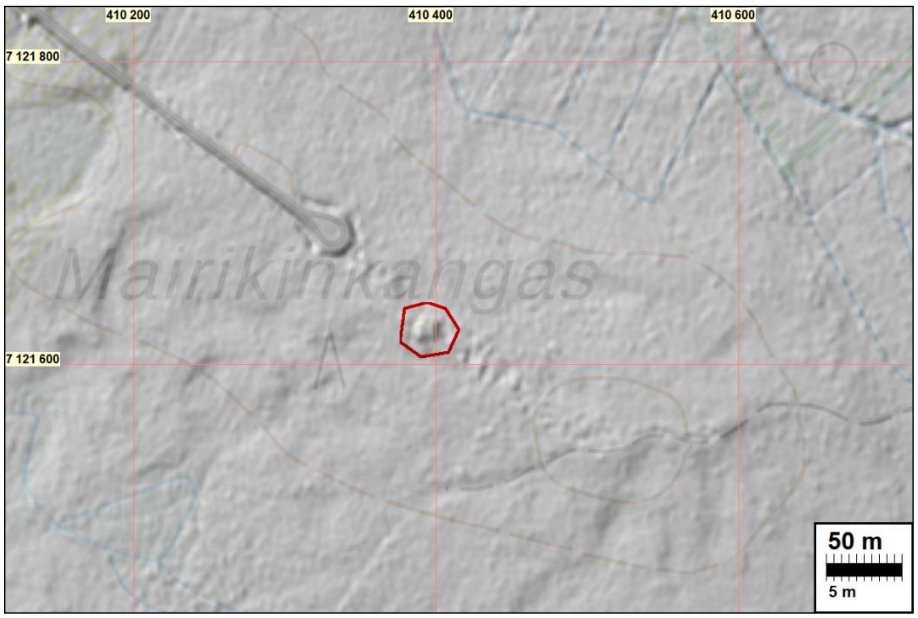
Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)

Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7121610 E: 410395 Z: 105 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 13,3 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on tervahauta tiheän näreikön peittämänä, halk. n. 10 m ja halssi on.

Tervahauta tiheän puuston peittämänä, luoteeseen.

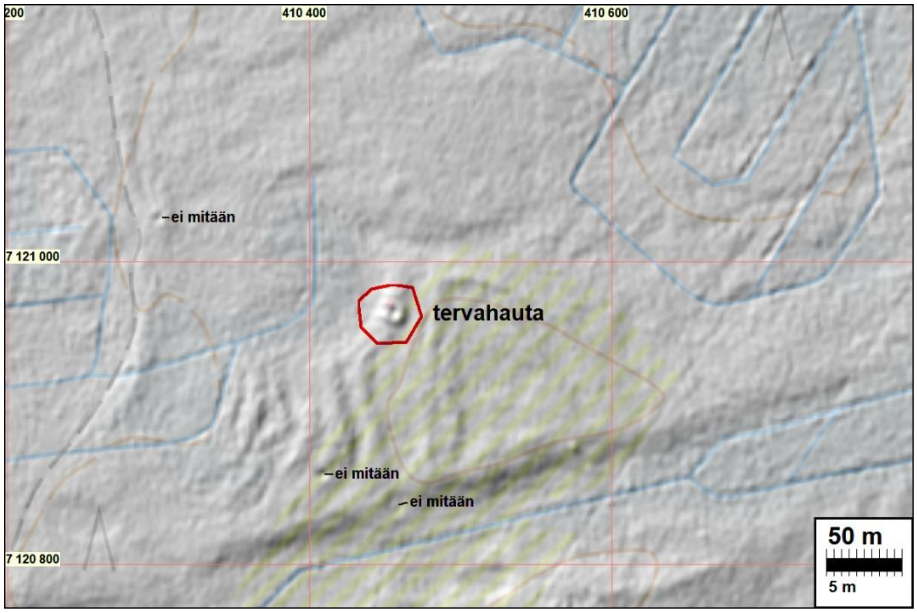
6 HAAPAVESI UUNIKANGAS

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7120973 E: 410454 Z: 104 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 12,8 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on tervahauta, halk. n. 18 m, halssi on.

Tervahauta itäkoillisesta.

7 HAAPAVESI UKONKANGAS

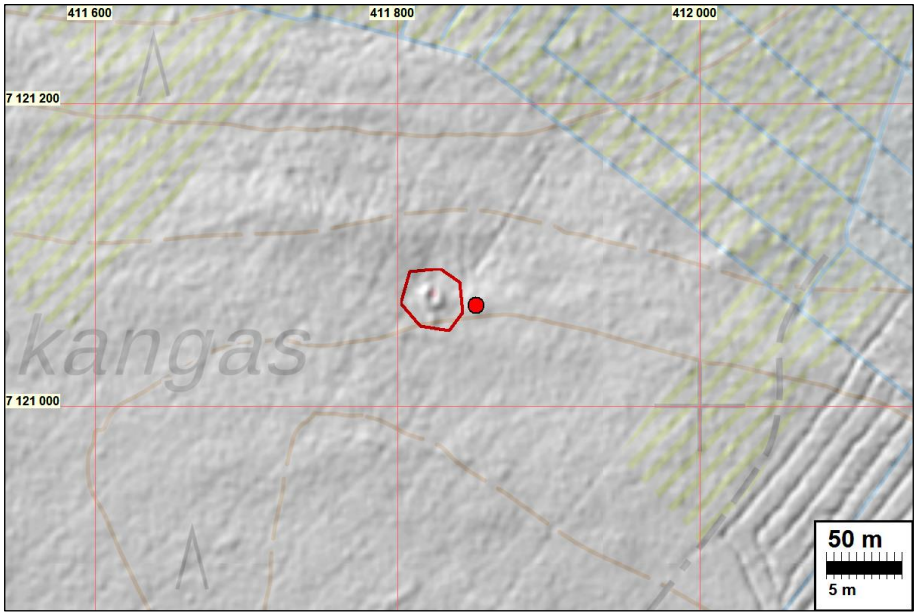
Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta ja tervapirtti

Koordin: N: 7121075 E: 411824 Z: 115 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 11,8 km luoteeseen.

Huomiot: Paikalla on tervahauta n. 15 m halk, syvä ja korkea sekä leveä valli. Halssi on. Itäpuolella, paikassa N 7121063 E 411859 on tuulenkaadossa kivikasa, joka vaikutti kiukaan rauniolta. Onko kyseessä kiuas vaiko tuulenkaadon aiheuttama kasa rapautuneita kiviä, jäi epävarmaksi. Maaperä paikalla on moreenia.

kivikasa punaisella pallolla.

Tervahauta taustalla varjossa, itään. Lapionkohdalla mahdollinen kiuas, koilliseen.

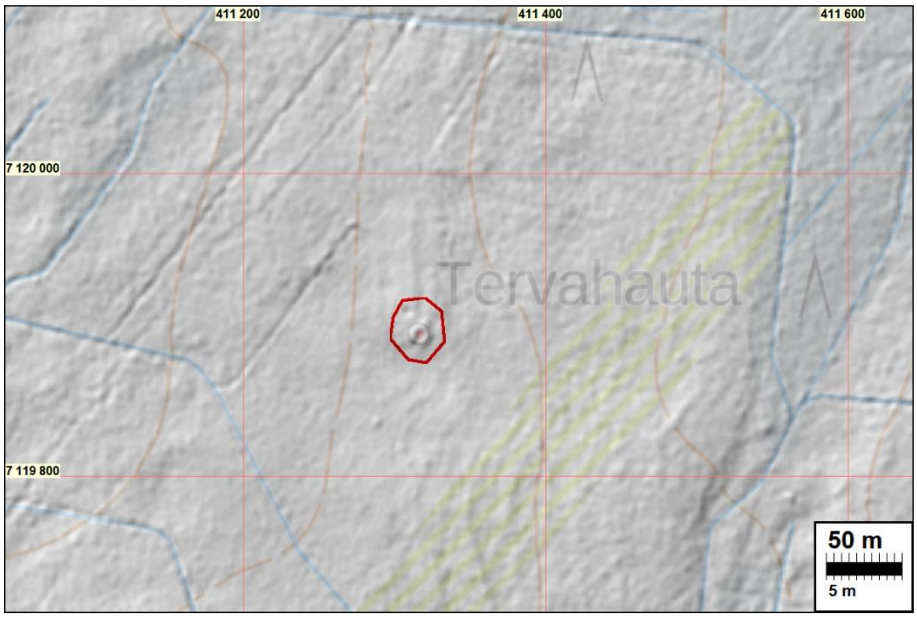
8 HAAPAVESI TERVAKALLIO KOILLISPUOLI

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7119894 E: 411317 Z: 113 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 11,5 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on tervahauta, halkaisija 16 m, halssi on. Vesakon peitossa.

Tervahaudan vallia pohjoiseen.

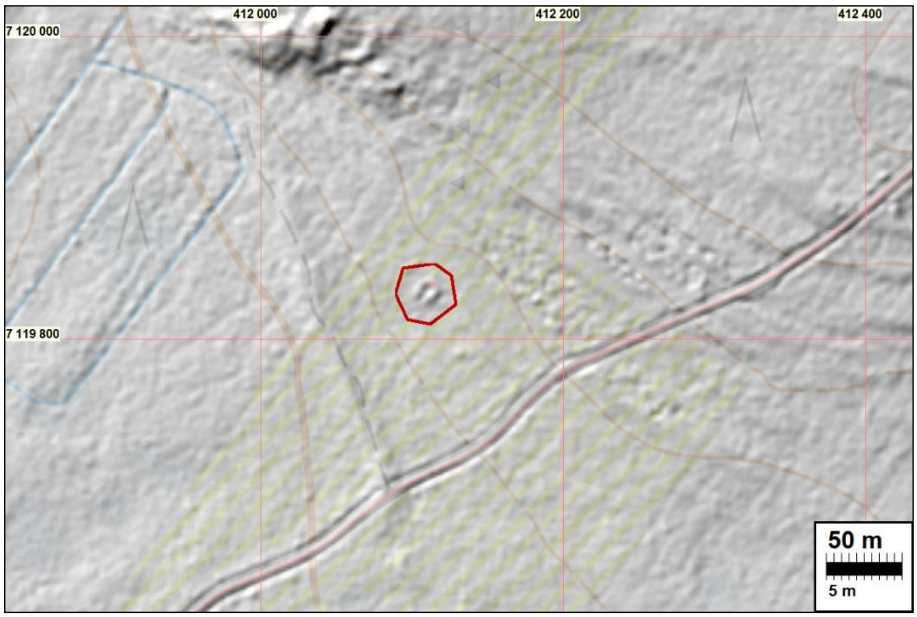
9 HAAPAVESI KOKKOKALLIO

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7119836 E: 412113 Z: 123 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 10,8 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on iso ja hyväkuntoinen tervahauta, halkaisija n. 17 m, syvä keskusta, isot vallit, halssi on.

Tervahauta taustan metsikössä, kaakkoon. tervahaudan halssi, itä-koilliseen.

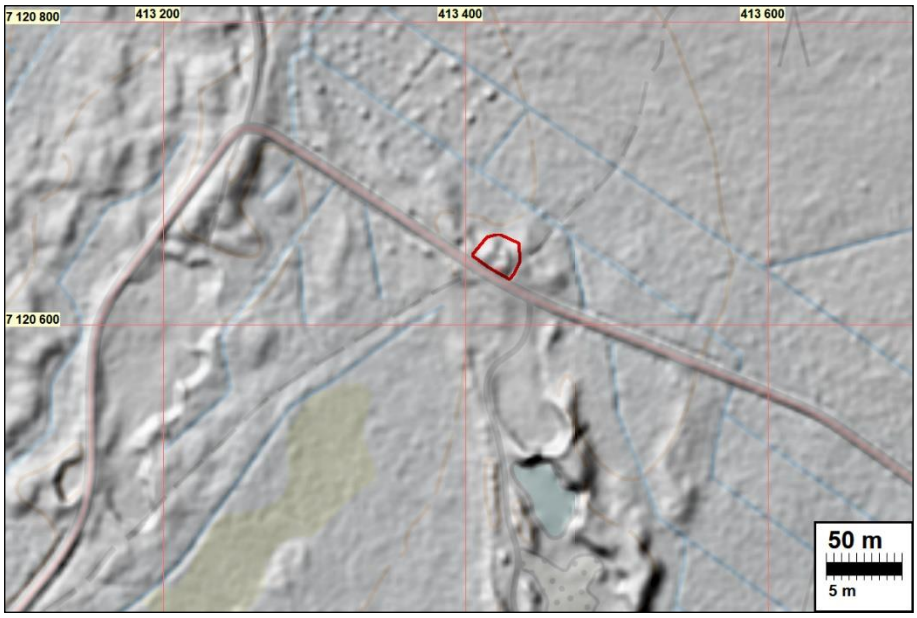
Tervahauta idästä.

10 HAAPAVESI HULLARINRÄME

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7120637 E: 413423 Z: 133 (±2,5 m)
Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 10,4 km luoteeseen.
Huomiot: Metsätien pohjoiskupeessa on tervahauta, risuilla täytetty ja maanraivausvalleja molemmin puolin ja vieressä. Pusikon ja näreikön peitossa. Hauta on ehjä. Halssi itään.

11 HAAPAVESI MURTOKANGAS

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

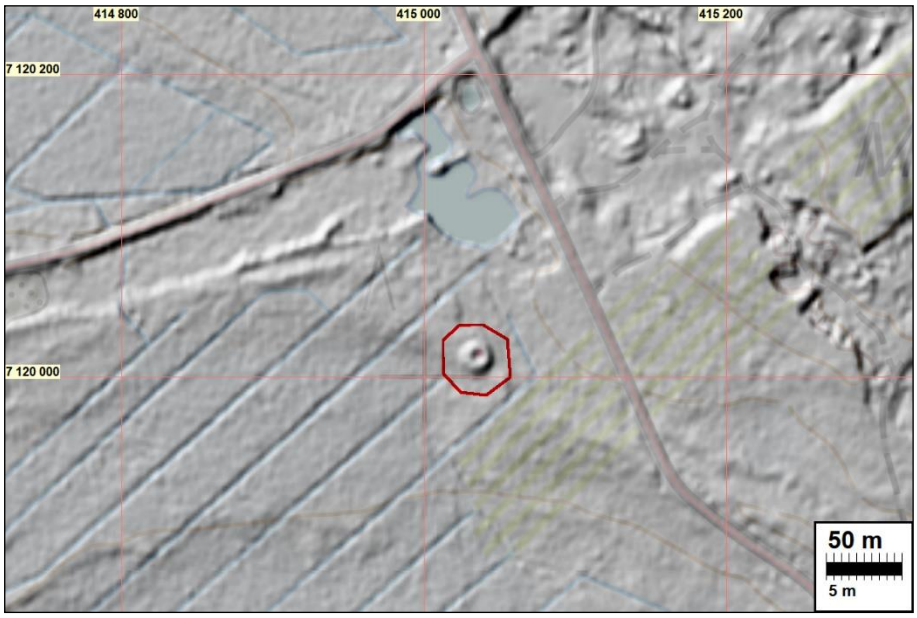
Koordin: N: 7120016 E: 415037 Z: 147 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 8,8 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on iso, korkea ja leveävallinen tervahauta, halssi on.

Tervahauta etelästä ja kaakosta

12 HAAPAVESI PUKINKORPI KAAKKO

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7120993 E: 414128 Z: 142 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 10,2 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on tervahauta, hallk n. 12 m, halssi on.

Tervahauta idästä ja etelä-kaakosta

13 HAAPAVESI LAUTAKANGAS ETELÄ

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: tunnistamaton: kuoppa

Koordin: N: 7121593 E: 414636 Z: 145 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 10,3 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on parinkymmenen metrin etäisyydellä toisistaan kaksi maakuoppaa pienharjumaisessa maastossa. Itäisempi kuoppa vallillinen n. 2 m halk ja 0,5 m syvä, hieman ovaalimainen. Kuopassa on maannos, joten kovin nuori se ei ole. Toinen kuoppa kohdassa N 7121603 E 414606, halk. runsas 3 m, 50 cm syvä ja paksu maannoksen A kerros. Kuopat eivät siis ole kovin nuoria eivätkä ne vaikuta luontaisilta.

Alue on hiekkamaaperäistä, kivetöntä harjua ja "kaaraa" (eli tuulen ja veden kerrostamaa särkkää). Voivatko olla pyyntikuoppia? Mitään ajoittavaa emme alueen lukuisista avoimista maastonkohdista löytäneet.

Edessä eteläisempi pieni kuoppa ja takana toinen, jossa Sepänmaa seisoo. Pohjoiseen.

Itäinen, vallillinen kuoppa itään ja kaakkoon.

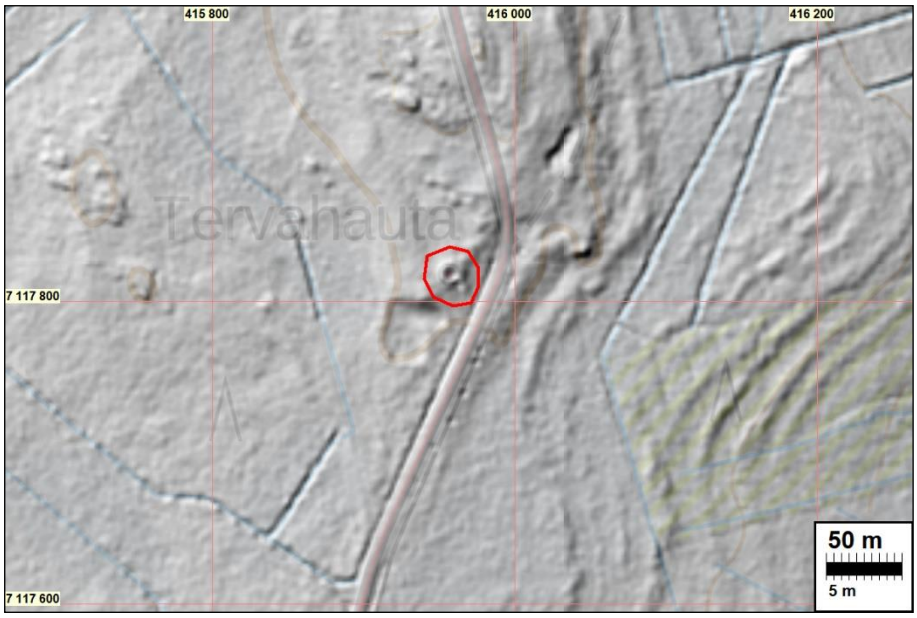
14 HAAPAVESI PÖYTÄKAARTO

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7117818 E: 415957 Z: 140 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 6,6 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on tervahauta, halkaisija n. 20 m ja syvyys 1,5 m, halssi on.

Tervahauta kuvan keskellä taustalla.

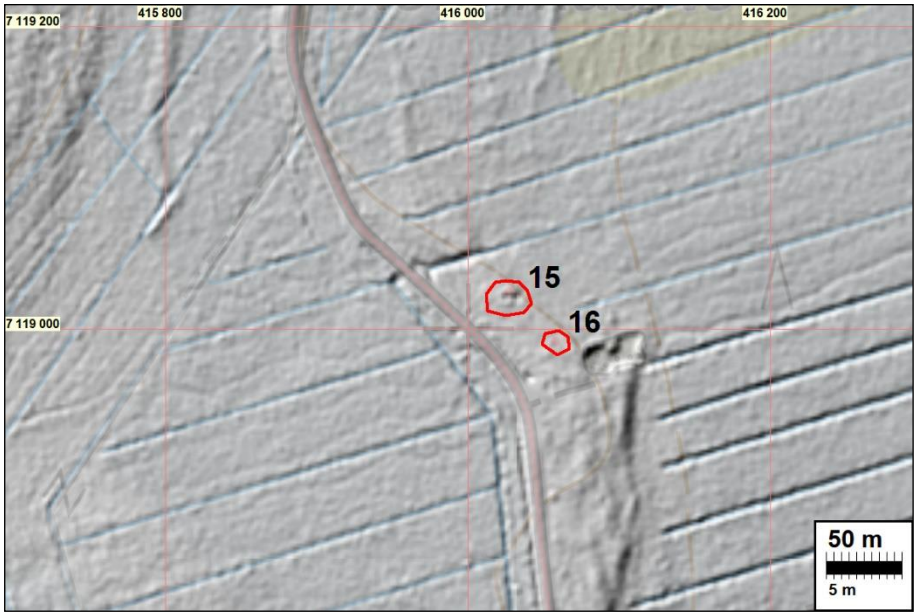
15 HAAPAVESI KELLINKAARTO 1

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7119025 E: 416027 Z: 135 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 7,5 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on tervahauta, halkaisija n. 13 m, halssi on.

Tervahauta lounaasta ja kaakosta

16 HAAPAVESI KELLINKAARTO 2

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: tunnistamaton: kuoppa

Koordin: N: 7118992 E: 416058 Z: 135 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 7,4 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla, tasaisella harjumaisella lakitasanteella, kivettömässä hiekkamaaperässä on kuoppa, halkaisija n. 4 m, syvyys n. 0,5 m. Kuopassa paksu maannos - ei siis

nuori. Ei vaikuta lainkaan luontaiselta. Funktio tuntematon. Pyyntikuoppa vai liittykö se tervahautaan joka n. 40 m luoteeseen. Eteläpuolella laaja laikutusalue, jossa ei merkkejä ihmistoiminnasta. Parissa koekuopassa kuoppaan ja sen vierelle ei mitään mainittavaa normaalin maannoksen lisäksi.

Kuoppa lounaasta

17 HAAPAVESI KELLINKAARTO 3

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7119666 E: 416287 Z:142 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 7,8 km luoteeseen.
Huomiot: Harjanteen (harju) koillispäässä on vesakon peittämä tervahauta halkaisija 12 m, korkeat vallit. Halssi on.

Tervahauta tiheän puuston peitossa

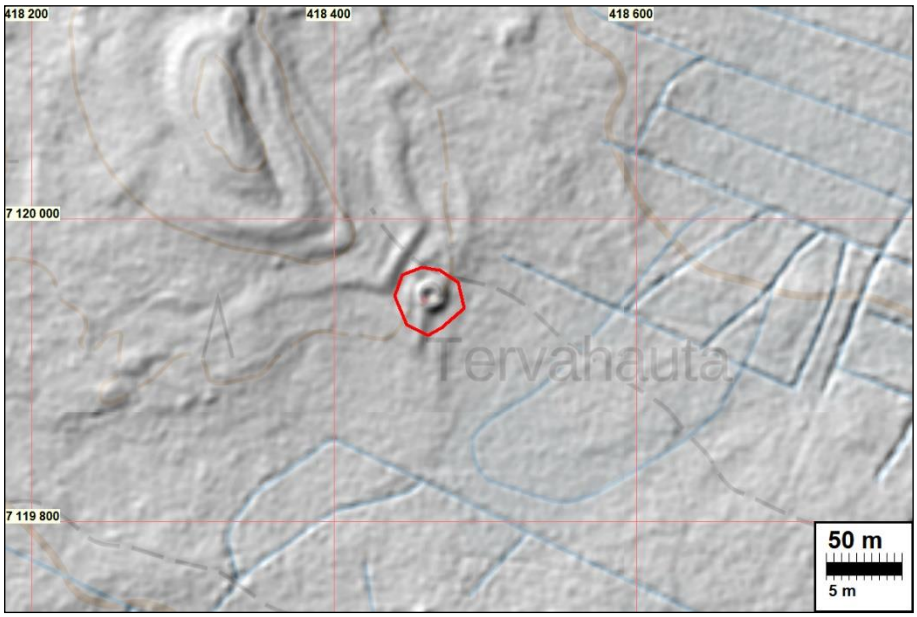
18 HAAPAVESI ISTUNMÄKI

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7119947 E: 418460 Z: 143 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 7,1 km pohjoiseen.
Huomiot: Paikalla on tervahauta n. 20 m halk, halssi on.

Tervahauta tiheän puuston peitossa lännestä ja etelästä.

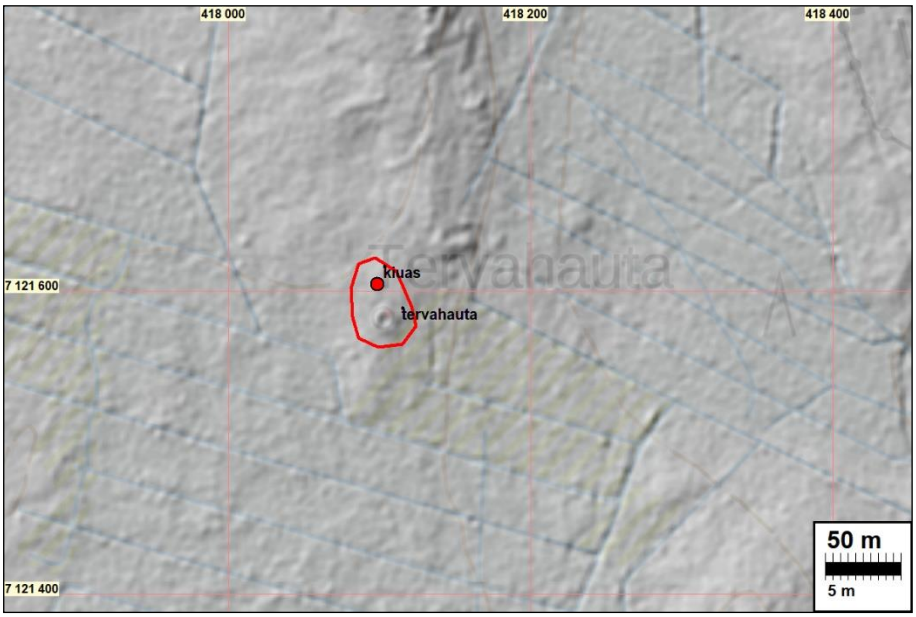
19 HAAPAVESI HULAVUORI

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta ja tervapirtin kiuas

Koordin: N: 7121586 E: 418105 Z: 137 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 8,8 km pohjoiseen.
Huomiot: Paikalla on isohko tervahauta n. 18 m halk, halssi on. Sen pohjoispuolella on päältä avoin uunin raunio, noin 2 m halk. ja 40 cm korkea kiviraunio - ilmeisesti tervapirtin uunin/kiukaan raunio, N 7121604 E 418098.

Tervahauta lännestä ja kiuas (Sepänmaan edessä) etelästä.

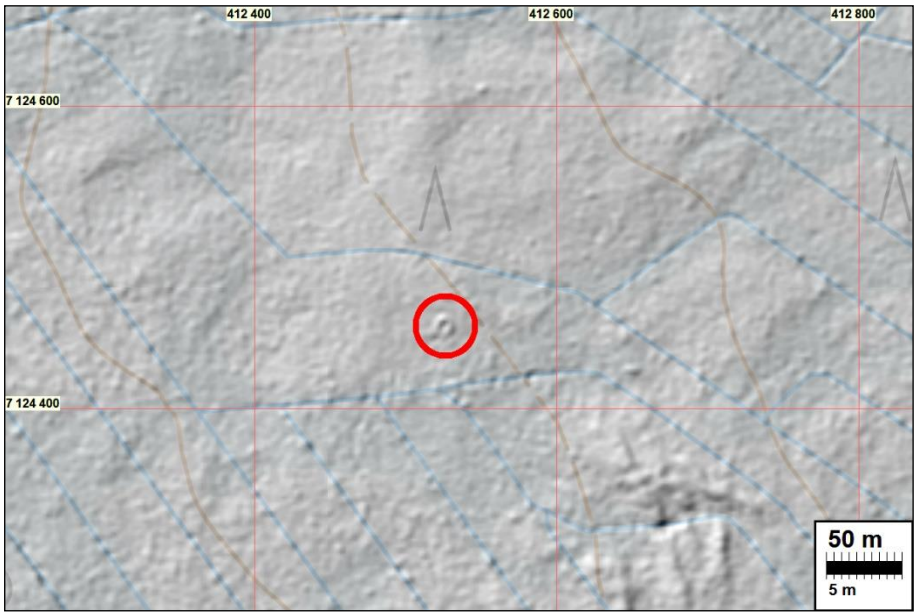
20 HAAPAVESI JOUHTENISENNEVA

Mjtunnus: uusi
Status: mahdollinen muinaisjäännös
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7124454 E: 412527 Z: 112 (±2,5 m)

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2023 inventointi

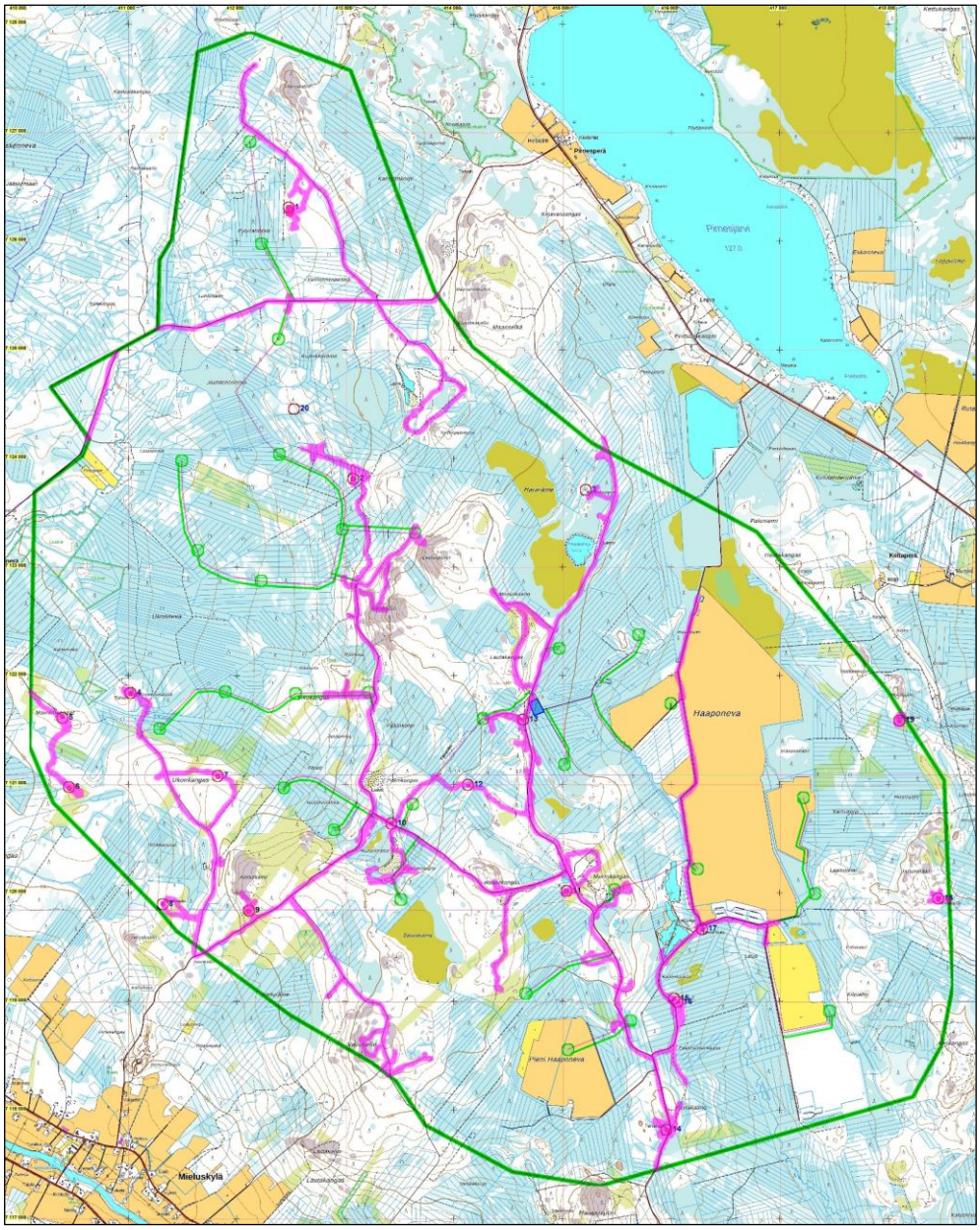
Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 13,9 km luoteeseen.
Huomiot: Maanmittauslaitoksen 0,5 pm2 lidaraineiston perusteella paikalla vaikuttaisi olevan varsin selkeästi tervahauta. Paikka jäi tarkastamatta inventoinnissa 2023.

412 400
412 600
412 800
7 124 600
7 124 400
50 m
5 m

Liite. Maastossa katsotut (tarkastetut) alueet

Sinipunaisella on merkitty ne alueet mitkä voi tulkita katsotuksi eli tarkastetuksi (riippuen termin määritelmästä – termillä ei ole yleistä eikä standardoitua määritystä, joten ”tarkastettu alue” käsite on subjektiivinen, inventoijan oma käsitys). Paikoin katse on voinut osua kauemmaksi ja haravoida maastoa tarkemmin, paikoin lähemmäksi ja epätarkemmin. Paikoin aikaa käytettiin jollain maastonkohdalla ja taipaleella enemmän ja maastoja tarkkailtiin perusteellisemmin, paikoin kuljettiin ripeästi maastoja satunnaisesti katsellen. Joissain maastonkohdissa tehtiin koekuoppia tai kairanpistoja ja intensiivistä silmänvaraista havainnointia. Karttaa on siis tulkittava suuripiirteisesti. Sitä ei voi tulkita niin, että kaikki tarkastetuksi merkittyjen alueiden jäännökset on havaittu. Kartta on tehty museoviranomaisten hallinnolliseen käyttöön.

Koko alue on tarkastettu laserkeilausaineiston, maastokarttojen ja ilmakuvien avulla. Maastossa on katsottu tunnettujen kohteiden lisäksi ne kohdat ja alueet, joista on arvioitu mahdolliseksi jotain arkeologisesti mielenkiintoista löydettävän, sekä maastot matkalla sellaisille kohdille ja sellaisia maastoja etsittäessä.

Haapavesi

Sikokankaan tuulipuiston arkeologisen inventoinnin v. 2023 täydennysinventointi ja vaihtoehtoisten sähkönsiirtolinjojen arkeologinen inventointi 2024

Timo Jussila
Timo Sepänmaa

MIKROLIITTI Oy
PIENI TEHOKAS TERÄVÄ
ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET
TAIDOLLA VUODESTA 1988

Tilaaja: Sikokangas Wind Farm Oy

Sisältö

Perustiedot **2**
Inventointi **3**
Lähteet 6
Kohdeluettelo **7**
Kartat **8**
Hankealueen uudet kohteet **11**
21 HAAPAVESI UKONNEVAN ITÄPUOLI 11
22 HAAPAVESI HARARÄMEEN LUOTEISPUOLI 12
23 HAAPAVESI LAAKSONSUON LÄNSIPUOLI 14
24 HAAPAVESI UKONNEVAN LUOTEISPUOLI 15
Sähkönsiirtolinjojen kohteet **16**
25 HAAPAVESI PIHTIOJA 1 16
26 HAAPAVESI PIHTIOJA 2 17
27 HAAPAVESI PIHTINEVAN LÄNSIPUOLI 18
28 OULAINEN PAUKKAKALLIO 19
29 OULAINEN VIIANKANGAS 20
30 OULAINEN VIIANNEVA 21
Löytöpaikat **23**
31 OULAINEN KÖNNINKANGAS 23
31 RAAHE SAARI 24

Kansikuva Tervahauta metsikössä, kohde nro 29

Perustiedot

Alue: Haapaveden Sikokankaan tuulipuiston hankealue, Haapaveden keskustan luoteispuolella, sekä vaihtoehtoiset sähkönsiirtolinjat hankealueelta pohjoiseen, etelään ja itään. Linjat kulkevat Haapaveden, Raahen, Oulaisten, Ylivieskan ja Nivalan alueilla.

Tarkoitus: Selvittää alueen ja linjojen arkeologiset kohteet sekä suojeltavien kohteiden sijainti ja rajaukset*, niin että ne voidaan ottaa huomioon maankäyttöä suunniteltaessa ja toteutettaessa (AKL 9§ ja MML 13§). *Rajaukset inventoinnin menetelmillä tehtyinä, perusteltuina arvioina.

Työaika: Maastotyö syyskuun alussa 2024.

Tilaaja: Sikokangas Wind Farm Oy c/o Enersense Wind Oy.

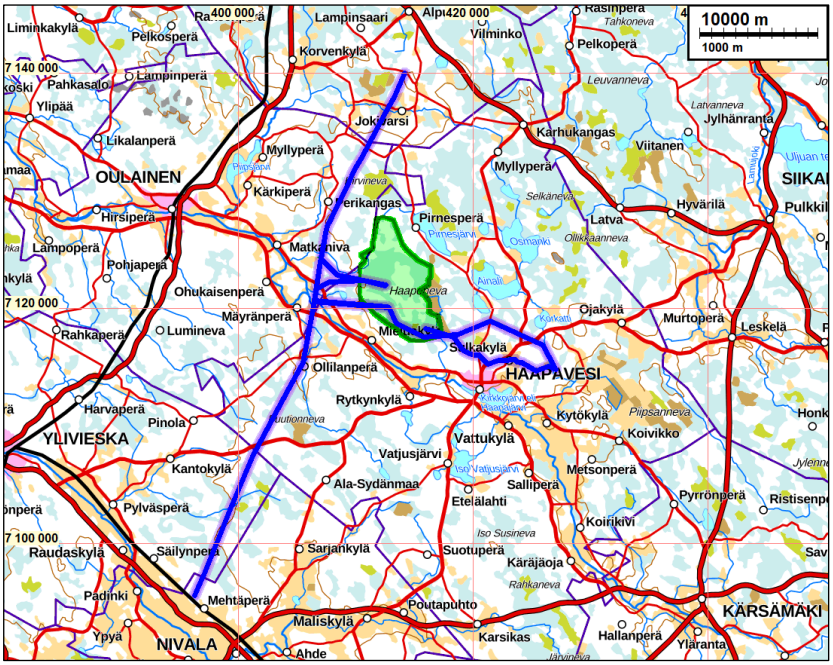
Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Jussila ja Timo Sepänmaa

Tulokset Suurimmalta osalta hankealueelta ei v. 2023 inventoinnin aikana ollut käytettävissä tarkkaa 5 p laserkeilausaineistoa. Se tuli käytettäväksi talvella 2024. Sen perusteella alueella tehtiin täydennysinventointi. Hankealueella havaittiin neljä uutta kohdetta, kolme tervahautaa ja yksi hiilimiilukohde. Hankealueella sijaitse nyt 22 arkeologista kohdetta, tervahautoja ja -pirttejä, hiilimiiluja sekä pari funktioltaan tunnistamatonta kuoppakohdetta.

Vaihtoehtoisten sähkönsiirtolinjojen ilmajohtoina suunnitellut reitit tutkittiin 200 m leveinä käytävinä ja maakaapelina toteutettavat, itään menevät linjat (VE 1 a ja b) 160 m leveinä käytävinä. Pohjoiseen menevältä ilmajohtoreitiltä tunnettiin ennestään yksi mahdollinen muinaisjäännös, tervahauta, joka todettiin kiinteäksi muinaisjäännökseksi. Yhden kivikautisen esineen löytöpaikan lisäksi reiteiltä ei tunnettu ennestään arkeologisia kohteita. Inventoinnissa todettiin pohjoiseen menevällä rei-

tillä kolme tervahautaa (joista yksi em. ennestään tunnettu) ja itään meneviltä maakaapelilinjoilta kolme tarvehautaa. Etelään menevällä reitillä ei muinaisjäännöksiä todettu.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta elokuussa ja joulukuussa 2024, kohdekartat joulukuussa 2024. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 12/2024. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään virralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella ja sen varmuuskopioilla (fyysisesti Suomessa).

Sähkönsiirtolinjat sinisellä, hankealue vihreällä.

Inventointi

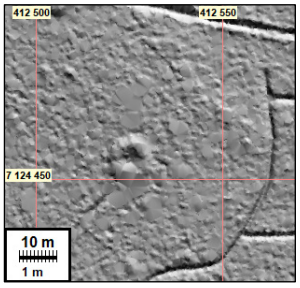
Enresense Wind OY suunnittelee tuulipuistoa Haapaveden keskustan luoteispuoleiselle metsäalueelle. Tuulipuiston hankealueella tehtiin arkeologinen inventointi kesällä 2023. Tarkkaa laserkeilausaineistoa, jonka avulla voidaan havaita mm. useimmat tervahaudat ja hiilimiilut ennakolta, oli tuolloin saatavissa vain hankealueen itäreunamilta. Maanmittauslaitoksen uusi, kesällä 2023 keilattu 5 p aineisto tuli käytettäväksi loppusyksyllä 2023. Hankealue oli myös pienentynyt aiemmasta (Haapanevan itäpuolinen alue tippui pois) ja voimalapaikkojen sijainti täsmentynyt. Hankealueella tehtiin uuden aineiston perusteella täydennysinventointi vuonna 2024 tilatun vaihtoehtoisten sähkönsiirtolinjojen arkeologisen inventoinnin yhteydessä.

Tuulivoimahankkeessa suunnitellaan sähkönsiirtolinjavaihtoehtoja ilmajohtoina hankealueelta itään Fingrdin 400 kV linjalle (Jokilinja) ja sen kupeessa etelään Nivalan sähköasemalle tai pohjoiseen Raaheen. Näiden linjavaihtoehtojen yhteispituus hankealueen rajalta alkaen on noin 40 km. Hankealueelta itään, Fingridin Metsälinjalle on suunnitteilla kaksi vaihtoehtoista maakaapelireittiä. Näiden yhteispituus hankealueen rajalta alkaen on 22,5 km.

Enresense Wind OY (Sikokangas Wind Farm Oy:n puolesta) tilasi sähkönsiirtolinjojen arkeologisen inventoinnin ja samassa yhteydessä tehtävän hankealueen täydennysinventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Inventoinnin maastotyön tekivät Timo Jussila ja Timo Sepänmaa syyskuun alussa 2024, viiden päivän aikana.

Hankealue on selostettu v. 2023 inventoinnin raportissa. Maanmittauslaitoksen 5 p lidaraineistosta (keilattu kesäkuussa 2023) tehtiin viistovalovarjosteita eri asetuksin. Niistä tarkasteltiin, onko alueella vielä havaitsemattomia, arkeologisesti mahdollisesti mielenkiintoisia ilmiöitä. Niissä havaittiin muutama tervahauta ja hiilimiiluryväs.

Vuonna 2023 tarkastamatta jäänyt tervahautakohde nro 20 todettiin laserkeilausaineiston perusteella ”varmaksi”. Sitä ei kuitenkaan nyt maastossa tarkastettu koska rakentamista sen lähelle ei suunnitella (uusi tielinja 80 m siitä etelään).

Tervahauta kohde nro 20:

Maakaapelina suunnitellut vaihtoehtiset sähkönsiirtolinjat länteen inventoitiin 160 m leveänä käytävänä, 80 m linjan keskilinjan molemmin puolin. Ilmajohtolinjat pohjoiseen ja etelään inventoitiin 200 m leveänä käytävänä, 100 m linjan keskilinjan molemmin puolin.

Linjakäytävillä ei ollut ennestään tunnettuja muinaisjäännöksiä. Pohjoiseen menevällä linjalla on yksi tervahauta merkitty mahdolliseksi muinaisjäännökseksi (raportin kohde 28, todettiin kiinteäksi). Linjan tuntumaan on muinaisjäännösrekisteriin merkitty kiviesineen löytöpaikka (1000010217), jonka löytöpaikka on tuntematon ja merkitty paikka on talo, jonka maalta esine on mahdollisesti löydetty. Itään menevien maakaapelilinjojen lähialueelta, mutta yli 500 m linjoista, Ollalasta tunnetaan v. 1990 havaittu kivikautinen asuinpaikka n. 122 m tasolta. Siitä saatu piimateriaali ei kuitenkaan oikein sovi paikan mesoliittiseen ranta-ajoitukseen – olisiko historiallisen ajan piitä? Etelään menevän linjan länsipuolelta tunnetaan tarkemmin paikantamaton, mahdollinen kivikautinen asuinpaikka Haapaveden Ollalasta, joka on merkitty epävarmana paikannuksena yli 200 m etäisyydelle linjasta. Etelään menevän linjan tuntumasta, Pyhäjoen suorannalta tunnetaan kiviesineen löytöpaikka (1000014259), jonka löytötieto on epämääräinen. Kohdalla ei voi olla kivikautista asuinpaikkaa. Muutoin linjojen läheisyydestä ei tunneta esihistoriaa, mutta tervahautoja runsaasti. Heti linjakäytävän ulkopuolella näkyy sekä laserkeilausaineistossa, maastokartoilla että muinaisjäännösrekisterissä monin paikoin lukuisia tervahautoja.

Haapavedellä on tehty yleisinventointi v. 1990 (Halinen), jossa mahdollisesti liikuttiin ainakin itäisten linjojen alueella, jonne on ulottunut myös Sepän inventointi 2008. Etelään menevä linja kulkee kahden tuulipuiston inventointialueen läpi kaikkiaan n. 6 km matkalla: Ylivieska Vasamanniemi 2021 (Hiltunen & al), Haapavesi Puutionsaari 2020 (Schulz), sekä pieneltä osin Haapavesi Rahkola 2015 (Schulz). Pohjoiseen menevän linjan pään alueella, Vihannin Mäntyperällä allekirjoittanut inventoi Sepänmaan kanssa kaavailtua sähköaseman aluetta v. 2023. Siellä oleva mahdollinen muinaisjäännös, tervahauta 1000036577, todettiin silloin kiinteäksi muinaisjäännökseksi. Se sijaitsee kuitenkin 200 m nyt inventoidusta linjasta, joten sitä ei tässä enempää raportoida. Pohjoisen linjan alueelle on ulottunut Vihannin yleisinventointi v. 1997 (Itäpalo). Pyhäjoen laaksossa Oulaisissa, minkä eteläinen linja ylittää, on tehty linjan alueelle ulottuva kaava-alueen arkeologinen inventointi v. 2014 (Schulz ja Itäpalo) Oulaisten yleisinventointi 1991 lienee ulottunut myös linjan alueelle (Sarkkinen 1995).

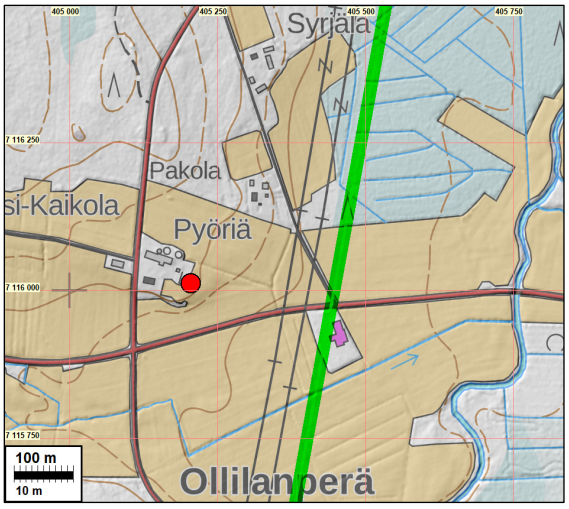
Valmisteluvaiheessa linjat käytiin läpi 5 p lidaraineiston, maastokarttojen ja joiltain osin ilmakuvien avulla. Linjojen aluetta kuvaavat vanhat, 1960 luvun peruskartat katsottiin – niissä voi olla arkeologisesti mielenkiintoista nimistöä ja merkintöjä, joita ei nykyisessä maastokartassa ole, mm. puusto on kuvattu niissä tarkemmin, mistä voi tehdä johtopäätöksiä maaperästä. 1800-luvun pitäjänkartoista katsottiin, olisiko alueella tai linjoilla niihin merkittyä nyt arkeologisesti mah-

dollisesti mielenkiintoisia merkintöjä, jotka voisivat edellyttää tarkempien vanhojen karttojen etsimistä ja tutkimista. Ei ollut. Valmistelun perusteella valittiin tarkastettavat maastot alustavasti. Maastohavainnot paikan päällä ohjasivat sitten edelleen tarkemmin katsottavien maastojen valintaa. Maastotyössä tarkastettiin laserkeilausaineistossa havaitut kuopat ja kuopanteet ja niille kuljettaessa muutakin maastoa.

Itään menevät maakaapelilinjat sijoittuvat 137 – 107 m mpy, korkeustasojen välille. Sen puolesta alueella voi sijaita mesoliittisia, rantasidonnaisia muinaisjäännöksiä. Linjat kulkevat suurimman osan matkastaan tasaisissa, ojitetuissa suometsissä. Maaperä moreenikumpareilla ja laakeilla mäillä on hiekka- ja hiesumoreenia ja lähes kaikkialla varsin kivikkoista pintamaata. Joissain paikoin havaittiin pienialaisia vähäkivisempiä, hiekkamaaperäisiä maastoja, kuten Härkäpuron laaksossa ja reunamilla, missä on runsaasti tervahautoja. Alueelle tehtiin satunnaisia koekuoppia. Avoimia maastonkohtia, kuten metsänhoitolaikkuja ja tuulenkaatoja tarkasteltiin mm. tervakaarron alueella. Merkkejä kivikaudesta ei missään havaittu.

Pohjoiseen menevä linja kulkee 90-105 m korkeustasoilla eli muinaisen Itämeren mesoliittisen kivikauden loppupuolen ajan rantatasoilla. Maasto linjan alueella on pääosin hyvin pienipiirteistä ja loivaa, kosteaa ojitettua suometsää. Linjaa katsottiin pistokokein. Maaperä oli kaikkialla märkää ja hyvin kivikkoista. Kivikaudelle otollista vähäkivisempää mutta karkeaa hiekkamaastoa havaittiin linjan puolessa välissä Viiankankaalla, hyvin kapealla alalla tien kohdalla, missä pieni harju. Muutoin ei arkeologisessa mielessä hyviä maastoja linjan kohdalta tavattu.

Etelään menevä linja kulkee lähes koko matkan pienipiirteisessä suometsämaastossa, jotka ovat arkeologisesti (pääsääntöisesti) mielenkiinnottomia. Mielenkiintoisia alueita ovat Pyhäjoen ja siitä etelään ulottuvan Mäyräojanlaaksot. Kivikaudelle hyvää maastoa ja maaperää ei sieltä kuitenkaan löydetty metsäalueilta.
Ollilanperässä (kartta oik.) sijaitsee usean kiviesineen löytöpaikka (71010089), Pyöriän talon itäpuolen pellolla. Pelto on hiekkamaaperäistä ainakin lähellä taloa, missä maasto nousee uoman laaksosta. Maaperä alempana ja linjan kohdalla on hienoaineksista ja märkää, tien ojasta päätellen. Pellot olivat paikalla käytäessä viljalla tms. eikä niitä tarkasteltu kuin laidoilta. Selväksi kuitenkin tuli, että linjan kohdalla, tasaisessa pellossa, muinaisjäännöstä ei ole. Jos esineisiin liittyy asuinpaikka, se sijaitsee lähellä taloa, jossa maaperä nousee ja ilmeisesti vaihettuu karkeammaksi. Sijoittaisin topografian perusteella mahdollisen asuinpaikan aivan talon länsipuolelle ja -pohjois-koillispuoleiselle pellolle noin 200 m linjasta, nykyisen linjan länsipuolelle.

Karttaote Mäyräojan laaksosta Pyhäjoen etelä-puolella, Linja vihreällä nykyisen itäpuolella. Pyöriän mailta, talon länsipuoleiselta pellolta on löytynyt useita kiviesineitä (Halinen 1990). Alla kuva linjan itäpuolelta kohti Pyöriää, joka takana kuvan keskellä. Kuva Google StreetView 2009.

Linjat tarkastettiin pistokokein ja ne maastot, joissa laserkeilausaineistossa jotain mahdollisesti mielenkiintoista havaittiin, sekä maastot käveltäessä niille. Paikoin tehtiin satunnaisia koekuoppia kohdille missä olisi voinut sijaita esihistoriallinen asuinpaikka tai haluttiin tarkistaa maaperän laatu arkeologisesta näkökulmasta. Laaja-alaisempia hyviä maastoja kivikauden kannalta tavattiin vain maakaapelilinjan itäpäässä Härköpuron alueella – seilläkin linjan länsipuolinen hyvä hiekkamaaperä maaperä vaihettui usein linjan vierellä kivikoksi.

Lopputulos on, että hankealueelta havaittiin aiempien lisäksi vielä kolme tervahautaa ja hiilimiilukohde. Vaihtoehtoisilta sähkönsiirtolinjoilta havaittiin kuusi tervahautaa, jotka ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä. Itään menevillä maakaapelilinjoilla, 160 m leveässä käytävässä niitä on kolme, pohjoiseen menevällä 200 m leveällä ilmajohtokäytävällä niitä on kolme. Etelään menevältä johtolinjalla ei muinaisjäännöksiä ole.

18.1.2025

Timo Jussila

Lähteet

Halinen 1990: Haapaveden inventointi. Pohjois-Pohjanmaan Seutukaavaliitto ja Haapaveden kunta.

Itäpalo 1997: Vihannin inventointi. Pohjois-Pohjanmaan liitto ja Vihannin kunta.

Jussila & Sepänmaa 2023: Haapavesi. Sikokankaan tuulipuiston arkeologinen inventointi 2023. Mikroliitti Oy.

Jussila & Sepänmaa 2023: Raahe Vihanti, Mäntyniemenperä Sähköaseman suunnittelualueen arkeologinen inventointi. Mikroliitti Oy.

Luoto & Hiltunen 2022: Ylivieska. Vasamannevan tuulivoimapuistoalueen arkeologinen inventointi. Heilu Oy.

Sarkkinen 1995: Oulaisten inventointi. Pohjois-Pohjanmaan liitto.

Seppä: Haapavesi. Arkeologinen osainventointi. Keskustan ja Mieluskylän osayleiskaavat, Huiska-Länsi asemakaava. Museovirasto.

Schulz & Itäpalo 2014: Oulainen 2914. Pyhäjokivarren osayleiskaava – itäosa, arkeologinen inventointi. Keski-Pohjanmaan ArkeologiPalvelu.

Schulz 2015: Haapavesi 2015. Rahkolan tuulivoimapuiston arkeologinen inventointi. Keski-Pohjanmaan ArkeologiPalvelu.

Schulz 2020: Haapavesi 2020. Puutionsaaren tuulivoimapuiston arkeologinen inventointi. Keski-Pohjanmaan ArkeologiPalvelu

Tiainen 2021: Haapavesi. Paloperä arkeologinen inventointi. Heilu Oy

Kohdeluettelo

Sarake Et.l = kohteen lähin etäisyys metriä sähkönsiirtolinjan keskilinjaan.
Kohdenumerointi jatkuu v. 2023 hankealueen inventoinnin kohdenumeroinnista. Kohteet 21-24 ovat hankealueella, muut sähkönsiirtolinjoilla.
Kohteet 31 ja 32 eivät ole suojelukohteita

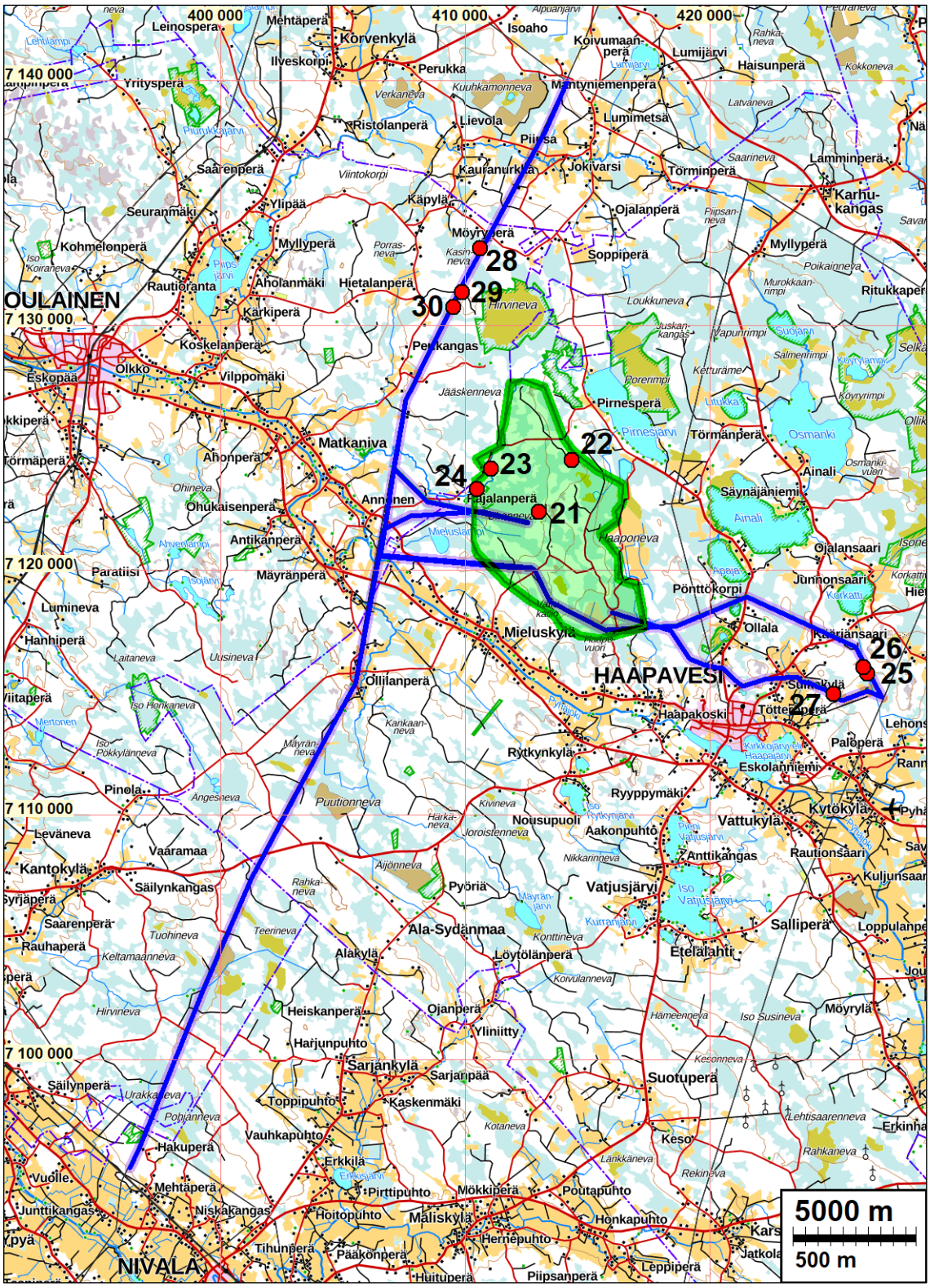
Raportin kohdenumerot (Rno) ovat vain tätä ja aiempaa raporttia varten karttaviitteiksi. Niillä ei ole muuta eikä virallista merkitystä.

N	E	Rno	Kunta	Nimi	Ajoitus	Tyyppi	Status	Mjtunnus	Et.l m.
7122501	412825	**21**	HAAPAVESI	UKONNEVAN ITÄPUOLI	historiallinen	tervahauta	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi	
7124590	414162	**22**	HAAPAVESI	HARARÄMEEN LUOTEISPUOLI	historiallinen	hiilimiiluja, kiuas ja rak. perusta	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi	
7124248	410892	**23**	HAAPAVESI	LAAKSONSUON LÄNSIPUOLI	historiallinen	tervahauta	mahdollinen muinaisjäännös	uusi	
7123410	410304	**24**	HAAPAVESI	UKONNEVAN LUOTEISPUOLI	historiallinen	tervahauta	mahdollinen muinaisjäännös	uusi	
7115895	426231	**25**	HAAPAVESI	PIHTIOJA 1	historiallinen	tervahauta	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi	80
7116145	426089	**26**	HAAPAVESI	PIHTIOJA 2	historiallinen	tervahauta	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi	88
7115053	424848	**27**	HAAPAVESI	PIHTINEVAN LÄNSIPUOLI	historiallinen	tervahauta	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi	26
7133253	410440	**28**	OULAINEN	PAUKKAKALLIO	historiallinen	tervahauta	kiinteä muinaisjäännös (sm)	1000040131	60
7131444	409683	**29**	OULAINEN	VIIANKANGAS	historiallinen	tervahauta	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi	100
7130854	409338	**30**	OULAINEN	VIIANNEVA	historiallinen	tervahauta ja -pirtti	kiinteä muinaisjäännös (sm)	uusi	50
7120153	406298	**31**	OULAINEN	KÖNNINMETSÄ	kivikautinen	esineenlöytöpaikka	löytöpaikka	1000014259	95
7135777	411999	**32**	RAAHE	SAARI	kivikautinen	esineenlöytöpaikka	löytöpaikka	1000010217	*

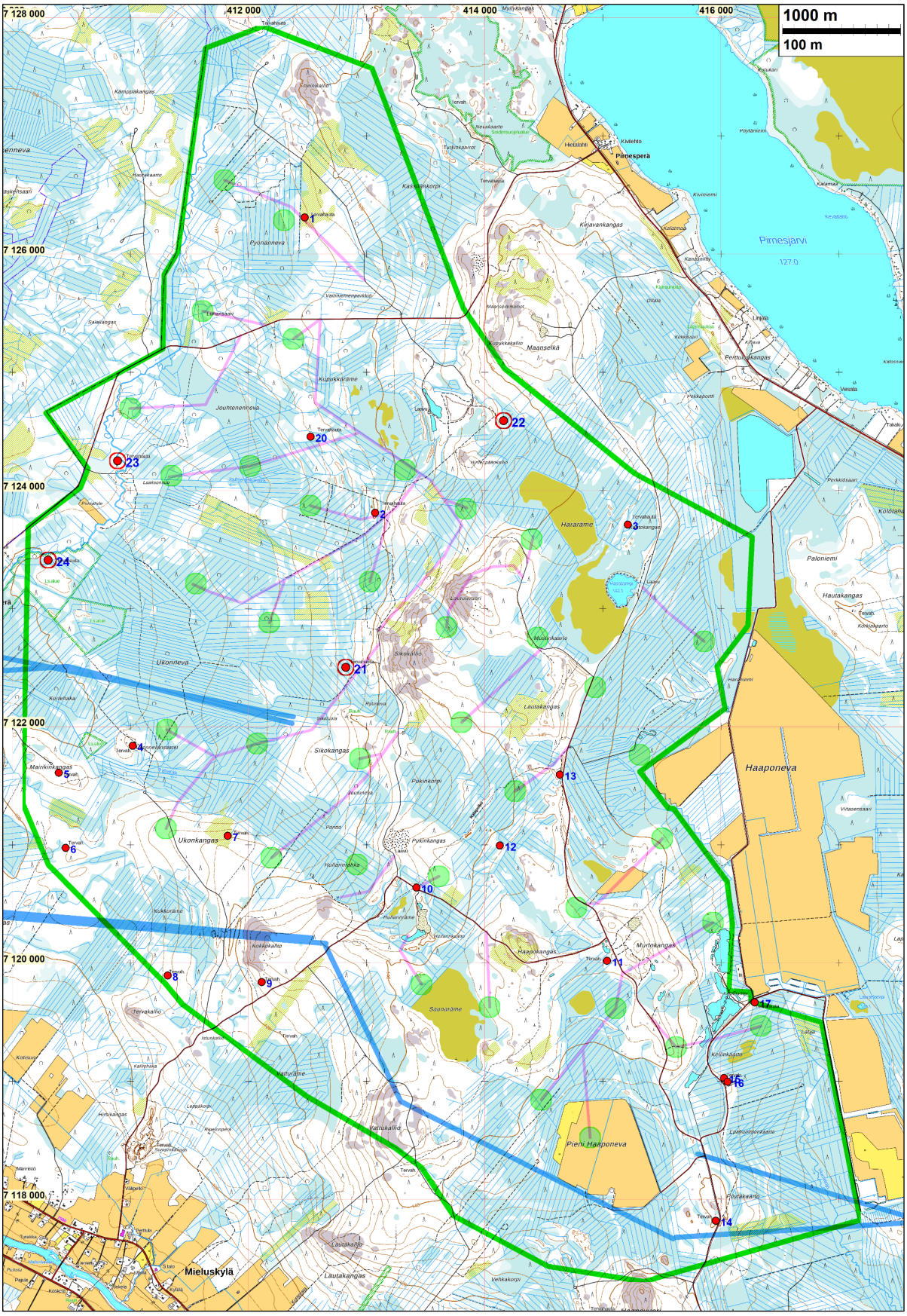
Mahdollinen muinaisjäännös on tervahauta, jota arkeologi ei ole maastossa paikan päällä nähnyt. Käytännössä sen vaikutus maankäyttöön on sama kuin kiinteällä muinaisjäännöksellä. Jos siihen halutaan kajoamislupa, on arkeologin tarkastettava se maastossa ennen kajoamislupaneuvottelua.

***** Löytöpaikkaa ei tiedetä. Löytöpaikaksi on merkitty muinaisjäännösrekisteriin sen talon koordinaatti, jonka pellosta mahdollisesti esine on löydetty.

Kartat

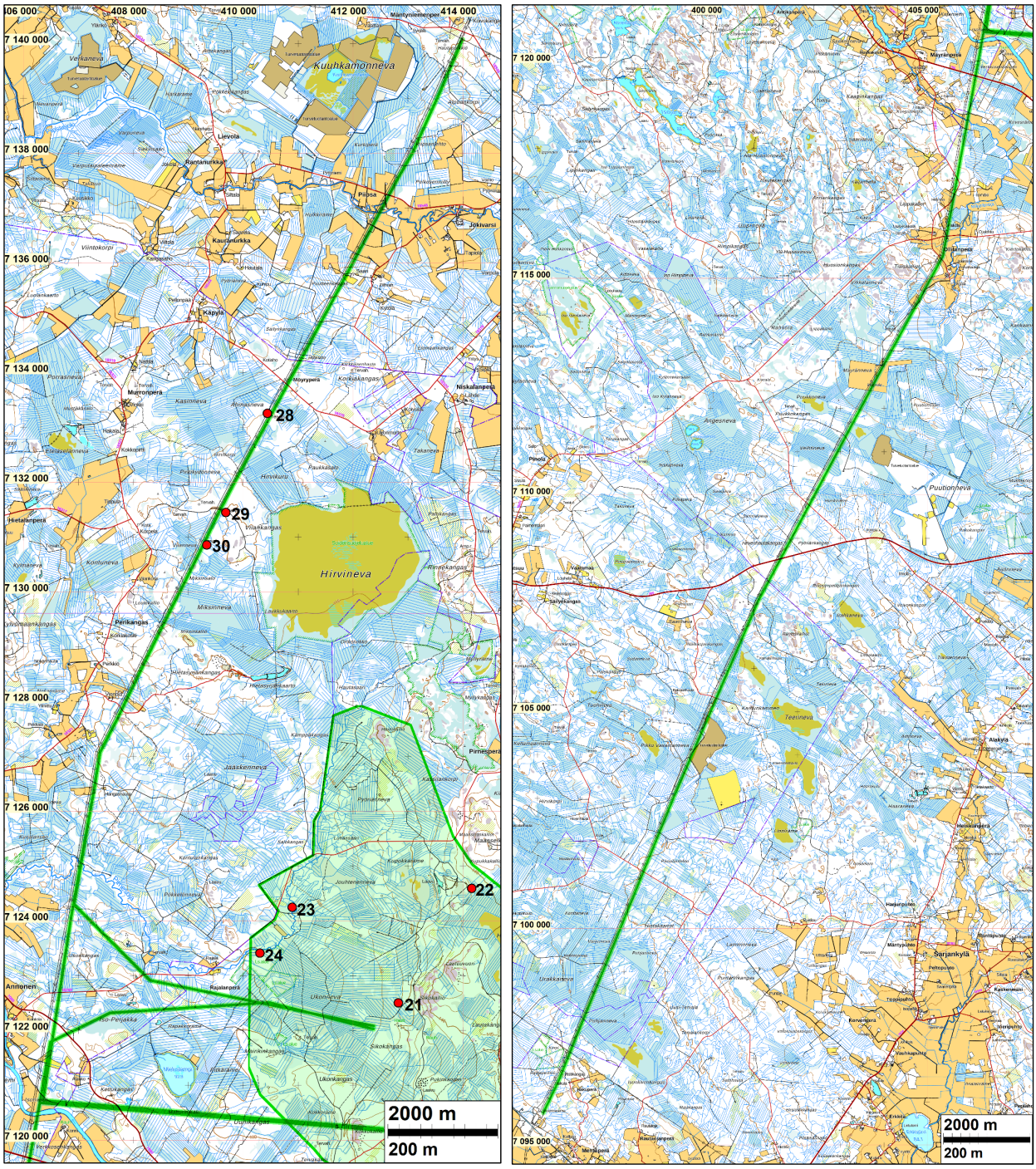

Sähkönsiirtolinjat sinisellä, hankealue vihreällä. Hankealueelta itään menevät linjat maakaapeleina. Pohjoiseen ja etelään menevät linjat kulkevat Fingridin 400 kV linjan kupeessa.

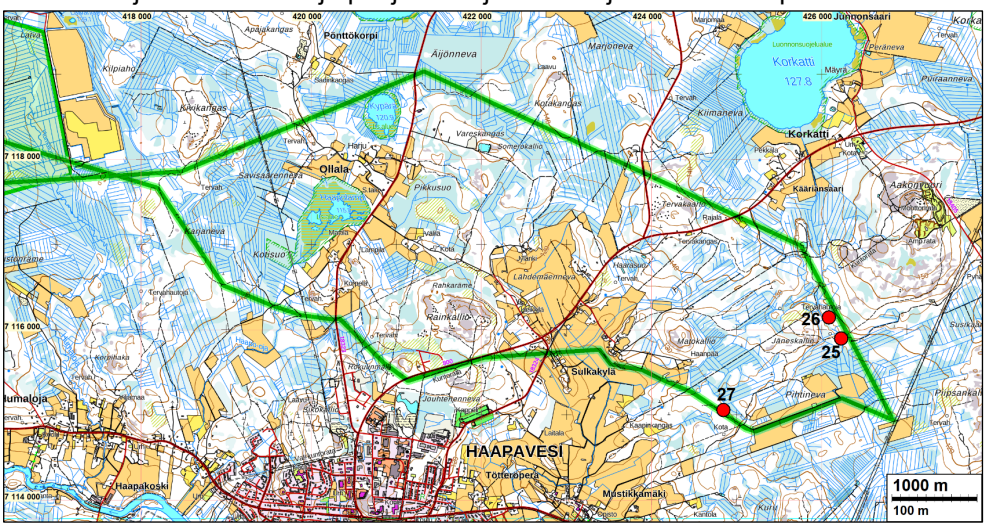

Hankealueen raja vihreällä. Voimalapaikat vihrein palloin ja uudet tiet sinipunaisella. Ulkoiset sähkönsiirtolinjat sinisellä. Kohteet punaisin palloin ja raportin kohdenumero. Vuonna 2024 havaitut kohteet nro 21-24 merkitty lisäksi punaisella ympyrällä.

Alue ulottui v. 2023 inventoinnin aikana idemmäksi, Haapanevan itäpuolelle, jossa sijaitsevat v. 2023 inventoinnin kohteet nro 18 ja 19.

Sähkönsiirtolinjat vihreällä. Linja pohjoiseen ja etelään ja alla maakaapelivaihtoehdot itään

Hankealueen uudet kohteet

Kohdenumerointi jatkuu v. 2023 hankealueen inventoinnin kohdenumeroinnista.

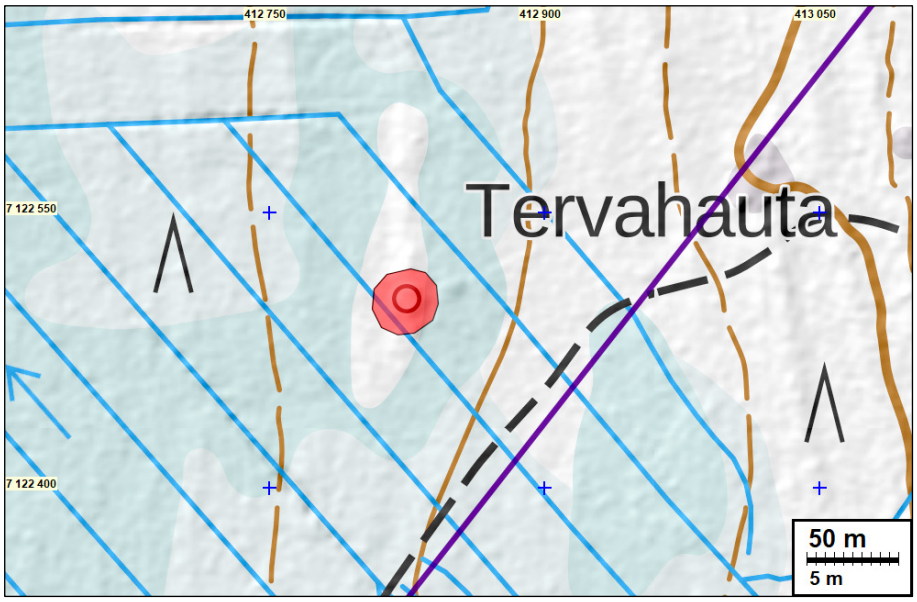
21 HAAPAVESI UKONNEVAN ITÄPUOLI

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7122501 E: 412825

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2024 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 13,9 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on vesakon peittämä tervahauta pienessä suosaarekkeessa, halkaisija n. 16 m ja halssi länteen. Laikutettua metsämaata mutta laikutus kiertää haudan.

Tervahauta metsikössä, oikealla näkyy vallia. Pohjoiseen ja itään.

22 HAAPAVESI HARARÄMEEN LUOTEISPUOLI

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: hiilimiiluja, kiuas ja rakennuksen perusta

Koordin: N: 7124590 E: 414162

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2024 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 13,1 km luoteeseen.
Huomiot: Paikalla on viisi hiilimiilunpohjaa, kiukaan raunio sekä pienen rakennuksen maaperusta (n. 5 x 3 m) jossa yhdessä nurkassa jäljellä lahoavaa hirsisalvosta. Rakennuksen perusta on maapenkki, jossa on siis myös hirttä jäljellä. Keskellä rakennuksen perustaa on syvä kuoppa. Metsän laikutus on rakennuksen jäännöstä pahasti runnellut. Miiluja on viisi, joita metsänlaikutus on myös paikoin pahasti runnellut. Miilujen länsipuolella on tasaisessa maassa kiukaan raunio, jossa kasa osin palaneita lohkokiviä kooltaan 10-20 cm.

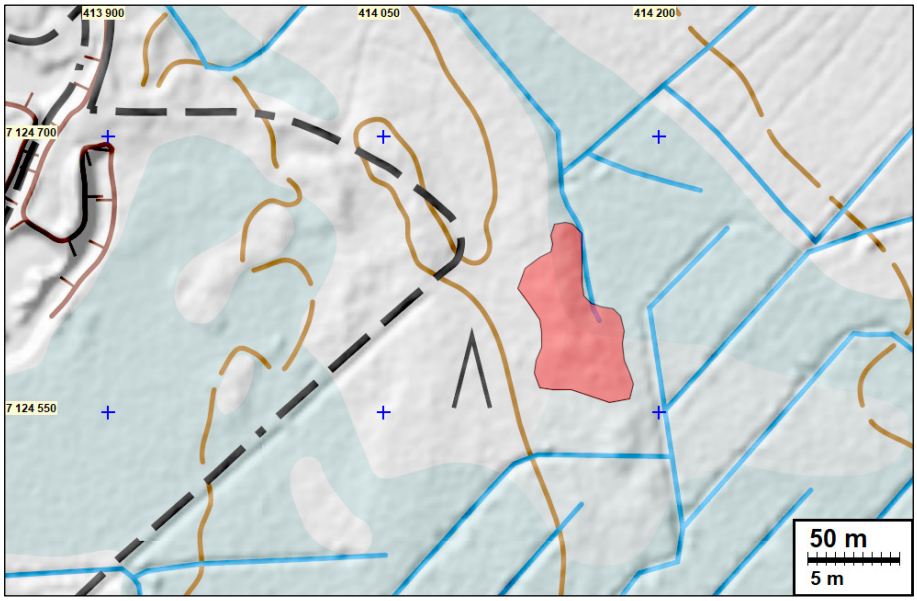
Miilut ovat hienohiekkaisella maaperällä - paikalla on kapea ja matala hiekkaharjanne muinainen "kaara" eli rantavalli tai dyyni. Ympärillä kivikkoista moreenia. Alue on hakattu ja tuore laikutus. Paikka olisi sopiva myös kivikaudelle ja kaikki laikut tarkastettiin mutta mitään esihistoriaan viittaavaa ei havaittu.

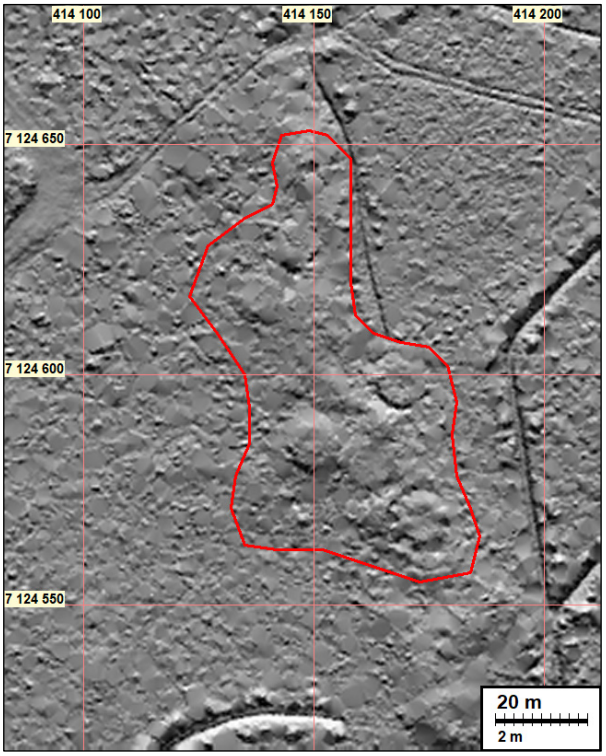
Miilut, halk. 13 - 16 m.
N 7124629 E 414146
N 7124617 E 414139
N 7124598 E 414169
N 7124585 E 414151
N 7124569 E 414174

N 7124569 E 414143, kiukaan raunio: palanutta kiveä 2 m halk ja 40 cm korkea.
N 7124645 E 414150, rakennuksen perusta.

Kiukaan raunio luoteeseen ja pohjoiseen

Rakennuksen perusta jossa alinta hirsisalvosta vielä jäljellä, kaakkoon ja koilliseen.

Hiilimiiluja laikutetussa, pehmeähiekkamaaperäisessä metsämaassa. Erottuvat huonosti maastossa ja kuvissa. Koilliseen ja itään.

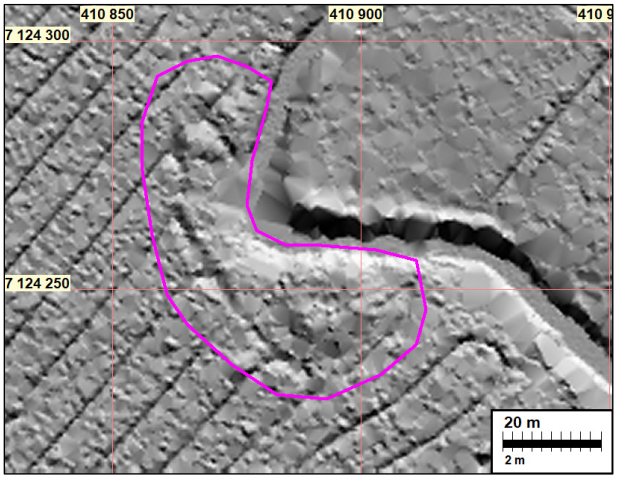
23 HAAPAVESI LAAKSONSUON LÄNSIPUOLI

Mjtunnus: uusi
Status: mahdollinen muinaisjäännös
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7124248 E: 410892 Z: 103

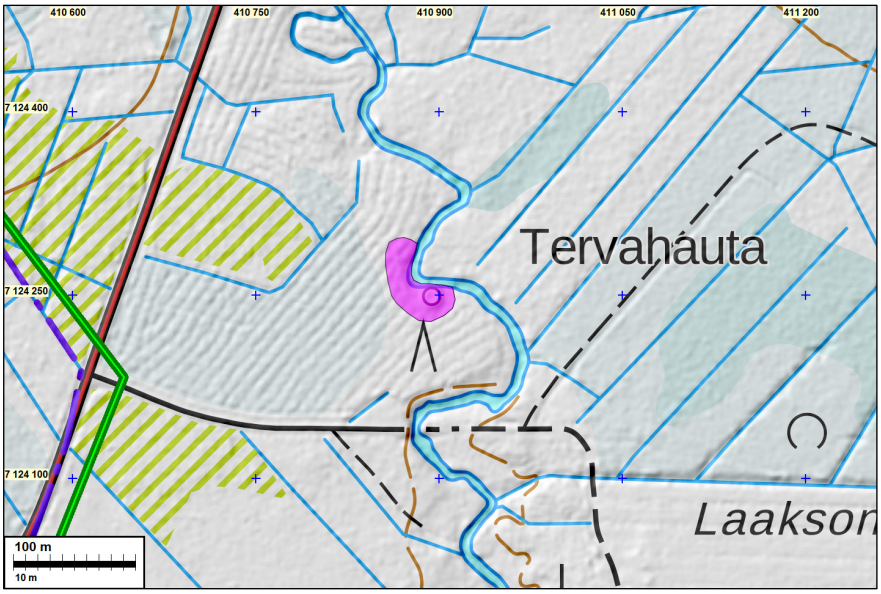
Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2024 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 14,8 km luoteeseen.
Etäisyys maakaapelista: 80 m.
Huomiot: Pirnesjoen mutkan etelärannalla on Mmml:n 5 p laserkeilausaineiston perusteella iso, leveävallinen tervahauta (kohteen koordinaatit osoittavat siihen), halkaisija 20 m. Halssi ei erotu. Tästä 35 m pohjoisluoteeseen on joenmutkan länsirannalla pienempi tervahauta, halkaisija 14 m, halssi jokiuomaan. Metsänaurausvako menee tervahaudan poikki.

Haudat ovat hankealueen rajamailla, erittäin tiheän vesakon ta-

kana, jonne ei ole lähimainkaan suunniteltu maankäyttöä. Hautoja ei maastossa tarkastettu.

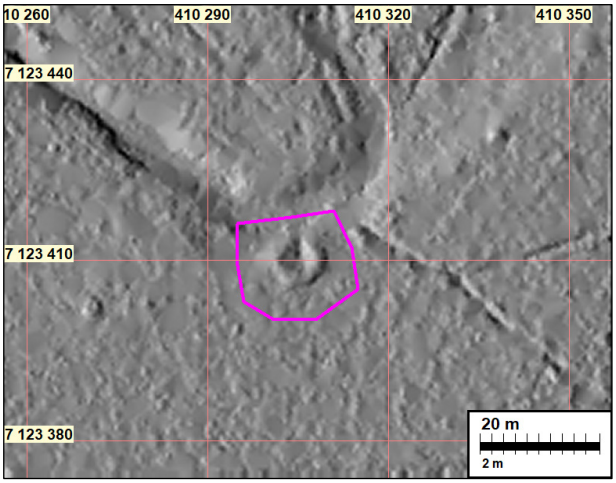

24 HAAPAVESI UKONNEVAN LUOTEISPUOLI

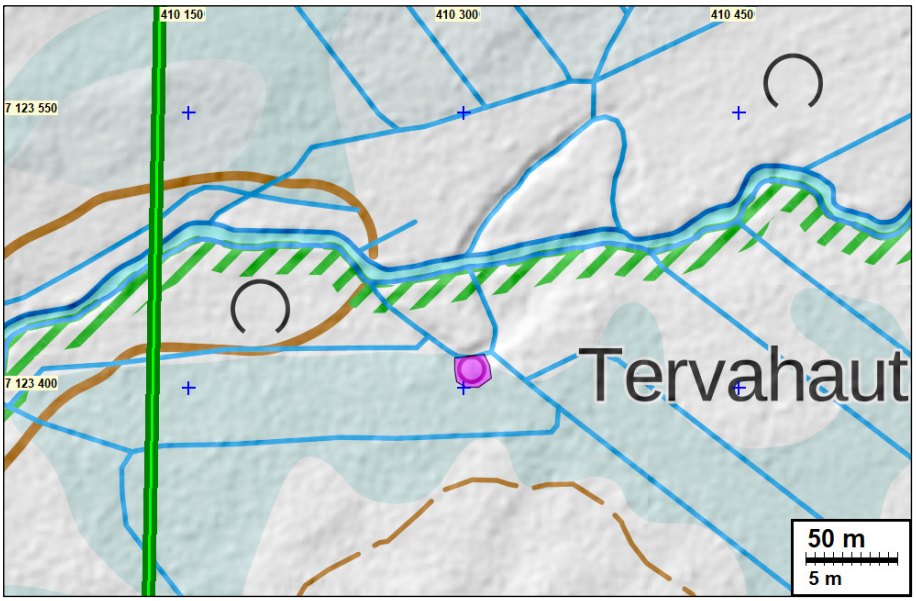
Mjtunnus: uusi
Status: mahdollinen muinaisjäännös
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7123410 E: 410304 Z: 102

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2024 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 14,5 km luoteeseen.
Huomiot: Pirnesjoen jokiuoman vanhan meanderin etelärannalla on Mml:n 5 p lidaraineiston perusteella selvä tervahauta, halssi pohjoiseen, uomaan, halkaisija 9 m. Hauta on luonnonsuojelualueella ja hankealueen rajamailla, jonne ei ole lähimainkaan suunniteltu maankäyttöä. Hautaa ei maastossa tarkastettu.

Hankealueen raja vihreällä

Sähkönsiirtolinjojen kohteet

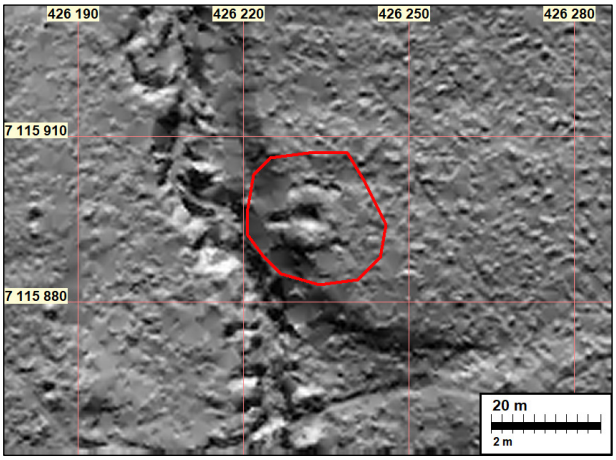
25 HAAPAVESI PIHTIOJA 1

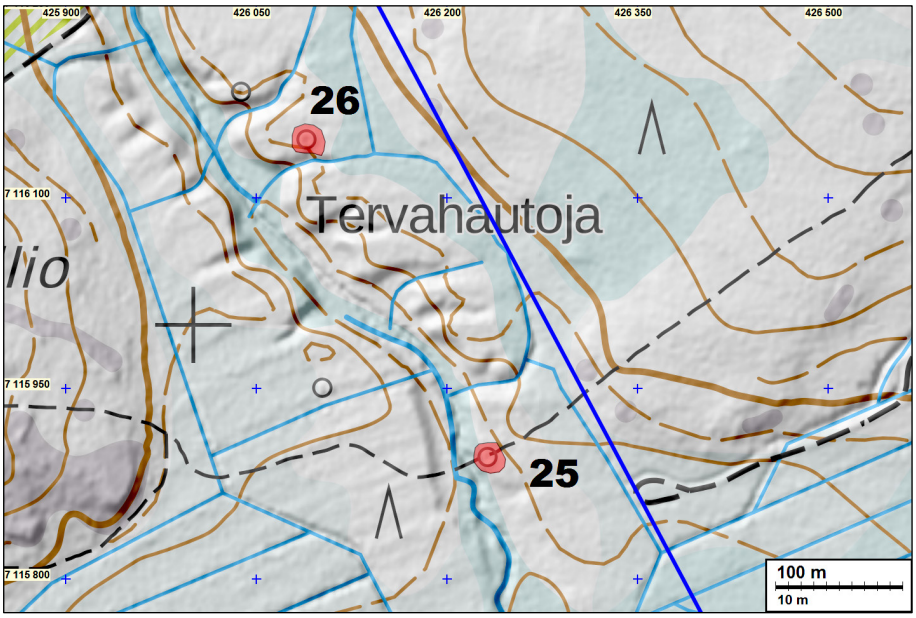
Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7115895 E: 426231 Z: 114

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2024 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 6,2 km itään.
Huomiot: Pihtiojan syvän laakson itäreunalla on tervahauta, halssi uomalaaksoon, halkaisija 9 m. Tiheää ja jyhkeää kuusivaltaista sekametsää uoman äärellä.
Etäisyys maakaapelista: 80 m.

Tervahauta luoteeseen ja pohjoiseen.

26 HAAPAVESI PIHTIOJA 2

Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

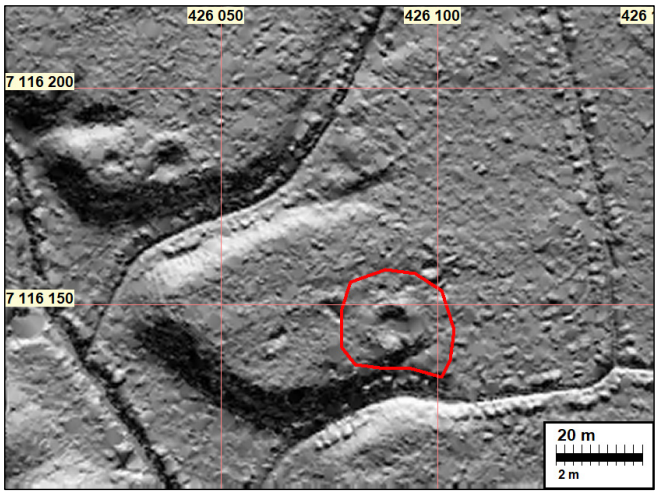
Koordin: N: 7116145 E: 426089 Z: 103

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2024 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 6,2 km koilliseen.
Huomiot: Pihtiojan uomalaakson itäpuolella olevan syvän raviinin pohjoisreunalla on tervahauta, halkaisija 13 m, halssi etelään raviiniin. Ympärillä on kuoppia ja kuopanteita mutta ei kiuasta tai muuta pirttiin viittaavaa.

Etäisyys maakaapelista: 86 m.

Kartta edellisellä sivulla kohteessa 25

Luoteispuolella näkyvää tervahautaa ei tarkastettu, sen etäisyys linjasta yli 100 m.

27 HAAPAVESI PIHTINEVAN LÄNSIPUOLI

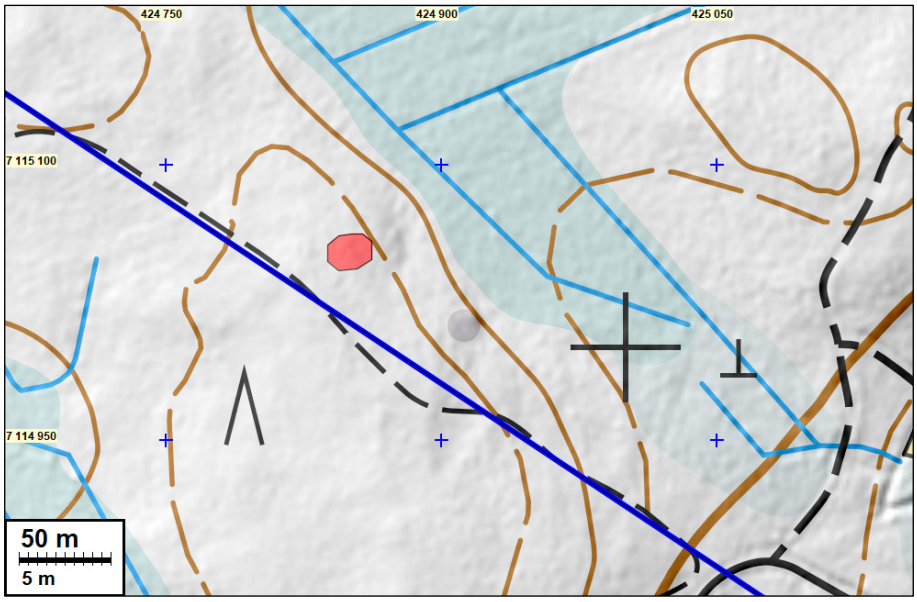
Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

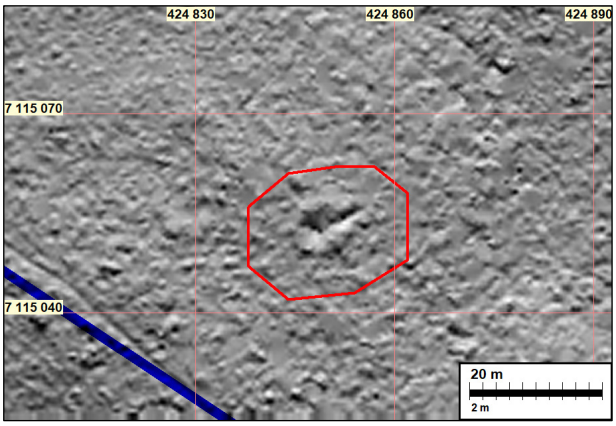
Koordin: N: 7115053 E: 424848 Z: 103

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2024 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Haapaveden kirkosta 4,6 km itään.
Huomiot: Paikalla on kivikkoisessa sekametsän maastossa tervahauta, halssi koilliseen, halkaisija 9 m.

Etäisyys maakaapelilinjasta: 26 m.

Tervahauta tiheässä sekametsässä, itään ja koilliseen

28 OULAINEN PAUKKAKALLIO

Mjtunnus: 1000040131
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm) (aiemmin mahdollinen muinaisjäännös)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

Koordin: N: 7133253 E: 410440 Z: 111

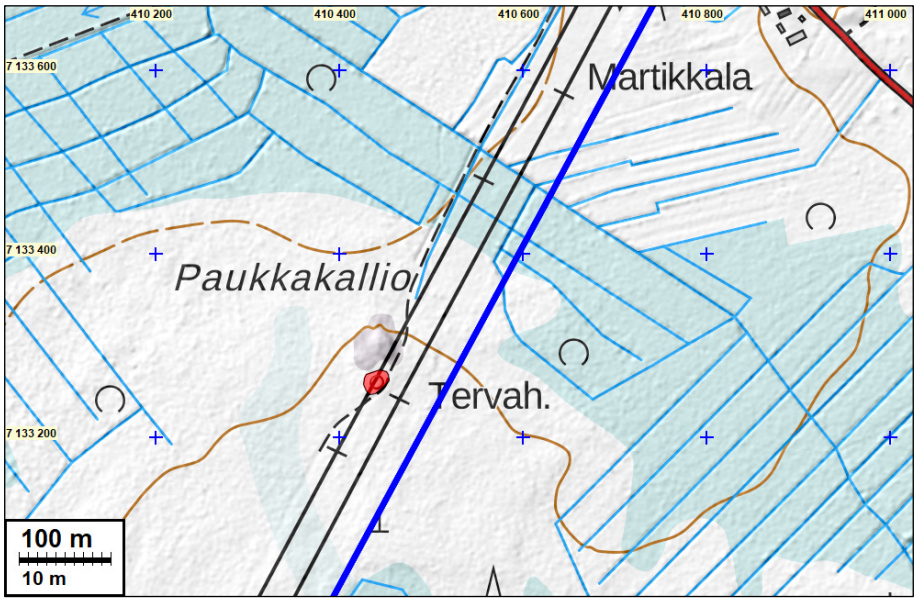
Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2024 inventointi

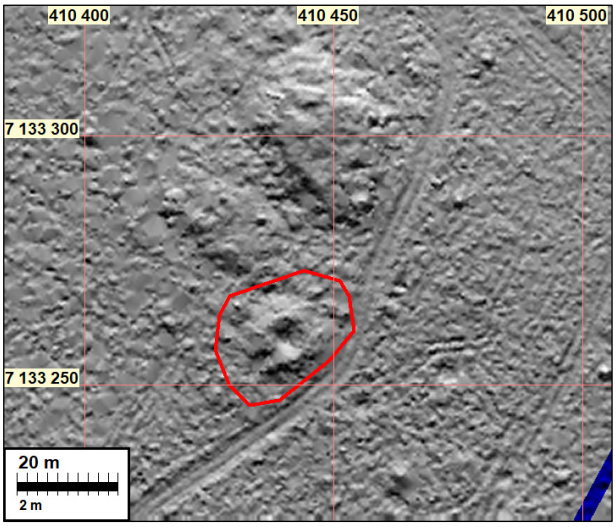
Sijainti: Paikka sijaitsee Oulaisten kirkosta 17,4 km itään.
Huomiot: Möyryperässä, tiestä 18319 etelään 640 m voimajohtolinjan alla, kalliokumpareen etelälaidalla on tervahauta, halssi lounaaseen, halkaisija 13 m, melko korkea vallinen, erittäin tiheän vesakon peitossa, mutta vaikuttaa ehjältä.

Etäisyys ilmajohtolinjasta: 60 m.

Tervahauta pusikossa, pohjoiseen

29 OULAINEN VIIANKANGAS

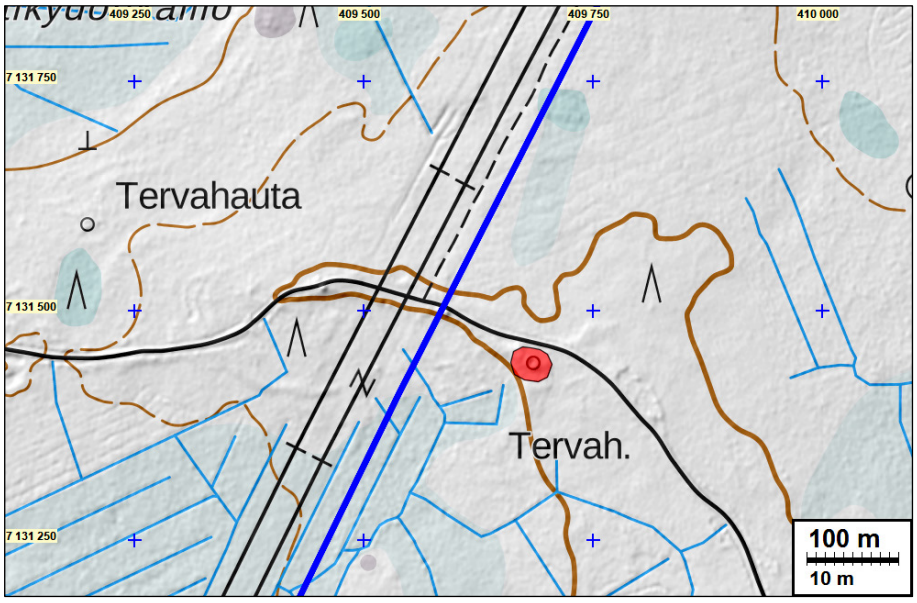
Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta

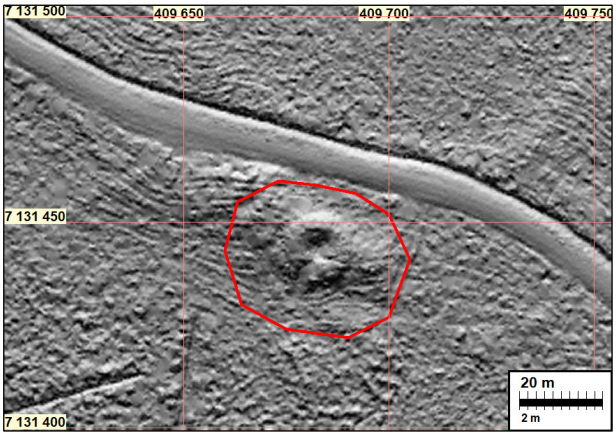
Koordin: N: 7131444 E: 409683 Z: 121

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2024 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Oulaisten kirkosta 16,3 km itään.
Huomiot: Hiekkamaaperäisellä kaaralla eli matalalla harjanteella on metsätien eteläkupeessa tervahauta, halkaisija 18 m, halssi etelään. Tervahaudan vieressä on siitä kertova opastaulu.

Etäisyys ilmajohtolinjasta: 100 m.

Tervahauta kaakkoon ja etelään.

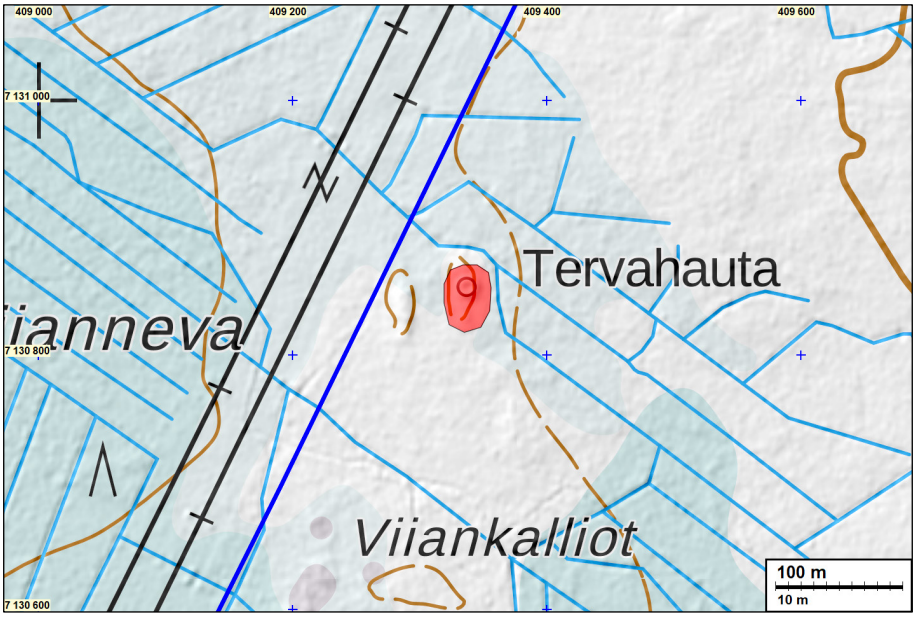
30 OULAINEN VIIANNEVA

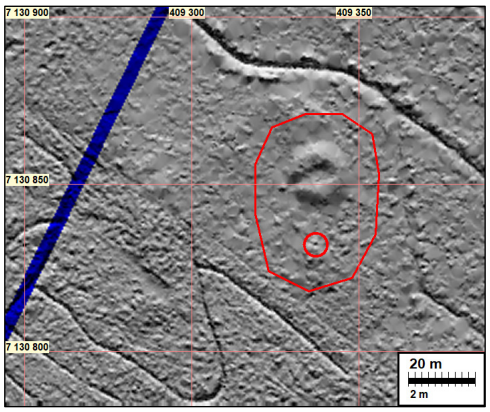
Mjtunnus: uusi
Status: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: historiallinen
Laji: valmistus: tervahauta ja -pirtti
Koordin: N: 7130854 E: 409338 Z: 123

Tutkijat: Jussila & Sepänmaa 2024 inventointi

Sijainti: Paikka sijaitsee Oulaisten kirkosta 15,8 km itään.

Huomiot: Soiden ympäröimällä matalalla kumpareella on tervahauta, halssi lounaaseen, halkaisija 19 m. Haudasta 12 m etelään on kiukaan raunio, kasa palaneita kiviä turpeen alla, vajaa 2 m halkaisijaltaan ja kohoaa n. 40-50 cm maan tasosta. Etäisyys ilmajohtolinjasta: 50 m.

Tervahautaa länteen ja kiuas lapion kohdalla, pohjoiseen, hauta takana pusikossa.

Löytöpaikat

31 OULAINEN KÖNNINKANGAS

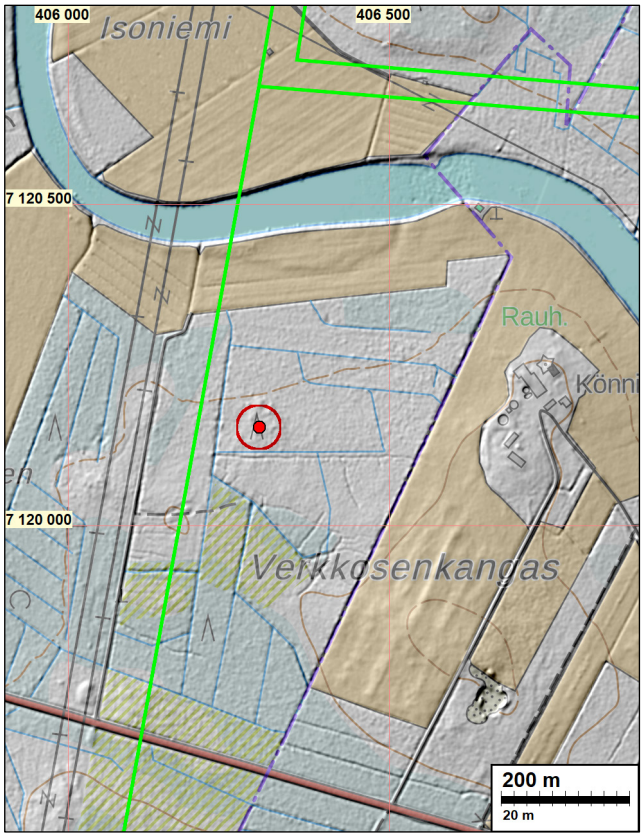
Mjtunnus: 1000014259
Status: löytöpaikka
Ajoitus: kivikautinen
Laji: löytö

Koordin: N: 7120153 E: 406298

Tutkijat: Sarkkinen 1995 inventointi, Schulz & Itäpalo inventointi 2014.

Sijainti: Paikka sijaitsee Oulaisten kirkosta 15,8 km itään.
Huomiot: Sarkkinen 1995: Mäyränperän Halmeen talon isännän … hallussa on tasataltta, jonka hän on löytänyt vuonna 1989 metsänistutuksen yhteydessä Könninmetsän korkeimmalta kohdalta. Esineestä löytäjä ei luopunut, joten esine kuvattiin. Löytöpaikka on hakattu ja äestetty. Äestysurat ovat jo kasvaneet osittain umpeen. Palstan korkein kohta on matala harjanne, joka ei erotu peruskartalla. Kumpareen ympärystä oli alavaa ja äestysurissa oli paikoin vettä. Maaperä oli kivikkoista hiekkamoreenia, kumpareen tienoilla hieman hiekkaisempaa. Paikalta ei löydetty kvartsia tai muuta kivikautiseen asutukseen viittaavaa.

Löytöpaikka linjasta 95 m itään. Sitä ei tarkastettu inventoinnissa 2024.

Löytöpaikka Sarkkisen 1995 mukaan merkitty punaisella ympyrällä.

31 RAAHE SAARI

Mjtunnus: 1000010217
Status: löytöpaikka
Ajoitus: kivikautinen
Laji: löytö

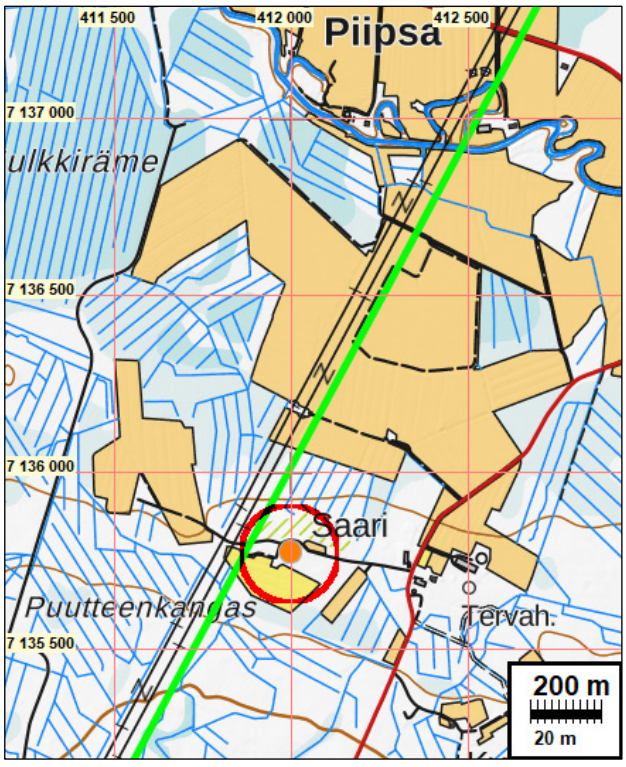
Koordin: N: 7135777 E: 411999 (osoittaa oletettua taloa minkä pellosta esine löydetty)

Tutkijat: Sarkkinen 1995 inventointi, Schulz & Itäpalo inventointi 2014.

Sijainti: Paikka sijaitsee Vihannin kirkosta 15,8 km itään.
Huomiot: Muinaisjäännösrekisteri: Alpuassa olevan Saari-nimisen talon pellosta on löytynyt kiviesine (KM 16472). Talon sijainti ei ollut tiedossa, mutta peruskartalle on merkitty Saari-niminen talo, joka sijaitsee noin 19 km Vihannin keskusta eteläkaakkoon Alpuan Navettaperällä ja noin 1,2 km Piipsanjoesta etelään, Jokivarresta Navettaperälle johtavan kylätien länsipuolella. Paikka sijaitsee vain hieman ympäristöstään kohoavalla mäen töyräällä, ympärillä on metsää ja nuorta koivua kasvavia viljelykäytöstä poistettuja peltoja.

Paikalla ei todettu vuoden 1997 inventoinnissa mitään esihistorialliseen toimintaan viittaavaa.

Jussila 2024: Löytöpaikka linjasta 95 m itään. Yllä olevassa tekstissä ”Paikalla” tarkoitettaneen Saaren talon tonttia, joka sijaitsee kapealla harjanteella, joka kohoaa muutoin tasaisesta ympäristöstä. Harjanteesta pari sataa metriä etelään maasto taas nousee, mutta siellä ei peltoja ole ollut.

Haapavesi

Sikokankaan tuulipuiston arkeologisen inventointien v. 2023 ja 2024 täydennysinventointi

Timo Jussila
Timo Sepänmaa

MIKROLIITTI Oy
PIENI TEHOKAS TERÄVÄ
ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET
TAIDOLLA VUODESTA 1988

Tilaaja: Sikokangas Wind Farm Oy

Sisältö

Perustiedot **2**
Inventointi **3**
Lähteet 4
Kuvia 5
Kartat **6**

Kansikuva Taustan metsäsaarekkeen tienoille on suunniteltu voimalapaikkaa Haapokankankaan eteläpuolelle – kuva etelään.

Perustiedot

Alue: Haapaveden Sikokankaan tuulipuiston hankealueella maastossa aiemmin tarkastamattomat muuttuneet voimalapaikat ja huoltotiet.

Tarkoitus: Selvittää sijaitseeko tarkastamattomilla voimalapaikoilla ja huoltotielinjoilla arkeologisia suojelukohteita.

Työaika: Maastotyö elokuussa 2024.

Tilaaja: Sikokangas Wind Farm Oy c/o Fortum Oyj.

Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Jussila ja Timo Sepänmaa

Tulokset Uusia, aiemmin havaitsemattomia muinaisjäännöksiä ei löydetty. Hankealueen muinaisjäännöstiedot säilyivät siis ennallaan. Nykyisen suunnitelman mukaan seitsemän muinaisjäännöstä sijoittuu alle 200 m etäisyydelle voimalapaikoista ja kolme näistä alle 150 m etäisyydelle:

Lautakangas etelä (2023 raportin nro 13, mjrekisteri 1000051623) kuoppajäännös, sijaitsee 140 m voimalapaikkojen (vaihtoehdot 25 ja 26) keskipisteestä ja n. 50 m uudesta tielinjasta ja 30 m nykyisestä tiestä.

Kellinkaarto 2 kuoppakohde (nro 16, v. 2023, 1000051627) sijaitsee 120 m voimalapaikasta (vaihtoehto 26) ja sen vieressä oleva Kellinkaarto 1 tervahauta (nro 16, 1000051626) 170 m etäisyydellä.

Pöytäkaarto tervahauta (nro 14, v. 2023, 1000051625) sijaitsee 130 m voimalapaikasta (vaihtoehto 26).

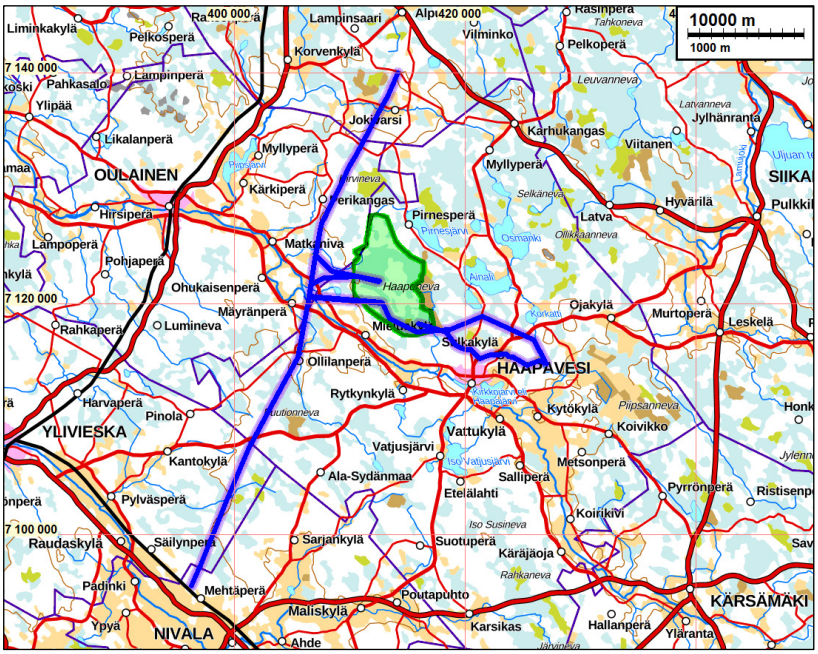
Jouhtenisenneva tervahauta (nro 20 v. 2024, 1000051632) sijaitsee 160 m voimalapaikasta (vaihtoehto 26) ja 70 m uudesta tiestä.

Murtokangas tervahauta (nro 11 v. 2023, 1000051620) sijaitsee 170 m voimalapaikaista (vaihtoehto 26).

Mairikinkangas tervahauta (nro 5 v. 2023, 1000051612) sijaitsee 170 m voimalapaikasta (vaihtoehto 26).

Muut muinaisjäännökset sijoittuvat etäälle vaihtoehtoisista voimalapaikoista ja uusista teistä.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta elokuussa 2025. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella ja sen varmuuskopioilla (fyysisesti Suomessa).

Tuulipuistohankkeen sähkönsiirtolinjat sinisellä ja hankealue vihreällä.

Inventointi

Fortum Oyj suunnittelee Sikokangas Wind Farm Oy:n tuulipuistoa Haapaveden keskustan luoteispuoleiselle metsäalueelle. Hankealue inventoitiin v. 2023 ja sitä täydennettiin v. 2024 Maanmittauslaitoksen tuolloin uuden 5 p lidaraineistosta tehtyjen havaintojen perusteella. Inventointien jälkeen voimalapaikkoja ja uusien huoltoteiden linjauksia on muutettu ja osa näistä sijoittuu aiemmissa inventoinneissa näkemättömiin maastoihin. Alue on v. 2024 tutkittu tarkoin 5 p lidar aineiston avulla ja niissä ei erotu näissä tutkimattomissa maastoissa arkeologisiin suojelukohteisiin viittaavia rakenteita, kuten tervahautoja ja kuoppia.

Alue sijoittuu kuitenkin mesoliittisen kivikauden rantakorkeustasoille ja alueella on aiemmin havaittu kivikauden asuinpaikoille sopivaa topografiaa hiekka- ja hiekkamoreeni maaperäisessä maastoissa. Sellaista maastoa vaikuttaisi olevan joidenkin uusien voimalapaikkojen alueella. Alueelta ei kuitenkaan ole aiemmin kivikautta löydetty. Maaperän kivikkoisuutta ja lajittuneisuutta sekä kasvillisuuspeitteen laatua - jotka vaikuttavat kivikauden löytämiseen - on vaikea, joskaan ei mahdotonta, luotettavasti todeta laserkeilausaineistosta. Alueella päätettiin tehdä varmistava täydennysinventointi, jossa tarkastettiin aiempien havaintojen sekä kartta- ja lidaraineistosta tehtyjen havaintojen perusteella valittuja voimalapaikkoja ja uusia tielinjoja, joita ei oltu nähty ja niiden maastoa voitu arvioida paikan päällä aiemmissa inventoinneissa.

Inventoinnin maastotyön tekivät Timo Jussila ja Timo Sepänmaa elokuun lopulla 2025 yhden pitkän päivän aikana, havainnoinnin kannalta hyvissä olosuhteissa. Valmisteluvaiheessa tarkasteltiin vielä aluetta kuvaavaa lidaraineistoa uudestaan toisilla visualisoinneilla kuin aiemmin. Mitään uutta ei tullut esiin, mutta käsitys tutkimattomista maastoista hieman parani.

Alueen maastot ja muut tiedot on kuvattu aiemmissa raporteissa. Erinomaista maastoa esihistoriallisille muinaisjäännöksille tiedettiin olevan Lautakankaalla, jonne kohteen 13 eteläpuolelle on kaavailtu voimalapaikkaa ja alueelle uusia teitä. Tämä alue katsottiin nyt tarkemmin ja alueelle tehtiin lukuisia satunnaisia koekuoppia. Edellistä kivikkoisempaa, mutta arkeologin näkökulmasta varsin ”kelvollista” hiekka- ja hiekkamoreenimaastoa on Murtokankaan alueella, jonne si-

joittuu uusia voimalapaikkoja. Aluetta tarkasteltiin jonkin vv. 2023 mutta nyt tarkemmin ja laajemmin. Alue on suurelta osin hiekan- ja maanoton runtelema. Esihistoriaan viittaavaa ei havaittu kummallakaan alueella, kuten ei muuallakaan. Muut tarkastetut voimalapaikat sijoittuvat edellisiä kivikkoisimmille alueille ja joissa osassa myös rikkonaisia kalliopaljastumia. Nämä alueet eivät vaikuttaneet arkeologisesti mielenkiintoisilta ja niitä tarkasteltiin ylimalkaisemmin. Tarkastetut voimalapaikat ja alueet on esitetty kartassa 2.

Lopputulos on, että hankealueelta ei löydetty uusia muinaisjäännöksiä tai muita, suojeltavaksi katsottavia arkeologisia jäännöksiä. Hankealueella sijaitsee nyt kaikkiaan 24 arkeologista suojelukohdetta, useimmat niistä ovat tervahautoja, yksi hiilimiilukohde ja kaksi kuoppakohdetta.

Nykyisen suunnitelman mukaan seitsemän muinaisjäännöstä sijoittuu alle 200 m etäisyydelle voimalapaikoista ja kolme näistä alle 150 m etäisyydelle:

- Lautakangas etelä (2023 raportin nro 13, mjrekisteri 1000051623) kuoppajäännös, sijaitsee 140 m voimalapaikkojen (vaihtoehdot 25 ja 26) keskipisteestä ja n. 50 m uudesta tielinjasta ja 30 m nykyisestä tiestä.
- Kellinkaarto 2 kuoppakohde (nro 16, v. 2023, 1000051627) sijaitsee 120 m voimalapaikasta (vaihtoehto 26) ja sen vieressä oleva Kellinkaarto 1 tervahauta (nro 16, 1000051626) 170 m samasta voimalapaikasta.

- Pöytäkaarto tervahauta (nro 14, v. 2023, 1000051625) sijaitsee 130 m voimalapaikasta (vaihtoehto 26).
- Jouhtenisenneva tervahauta (nro 20 v. 2024, 1000051632) sijaitsee 160 m voimalapaikasta (vaihtoehto 26) ja 70 m uudesta tiestä.
- Murtokangas tervahauta (nro 11 v. 2023, 1000051620) sijaitsee 170 m voimalapaikaista (vaihtoehto 26).
- Mairikinkangas tervahauta (nro 5 v. 2023, 1000051612) sijaitsee 170 m voimalapaikasta (vaihtoehto 26).

Muut muinaisjäännökset sijoittuvat etäälle vaihtoehtoisista voimalapaikoista ja uusista teistä.

29.8.2025

Timo Jussila

Lähteet

Jussila & Sepänmaa 2023: Haapavesi. Sikokankaan tuulipuiston arkeologinen inventointi 2023. Mikroliitti Oy.

Jussila & Sepänmaa 2024: Haapavesi. Sikokankaan tuulipuiston arkeologisen inventoinnin v. 2023 täydennysinventointi ja vaihtoehtoisten sähkönsiirtolinjojen arkeologinen inventointi 2024. Mikroliitti Oy.

Kuvia

Lautakankaan eteläpuolelle suunnitellun voimalapaikan hiekkamaaperäistä maastoa

Haapokankaan eteläpuolelle suunnitellun pohjoisemman voimalapaikan maastoa

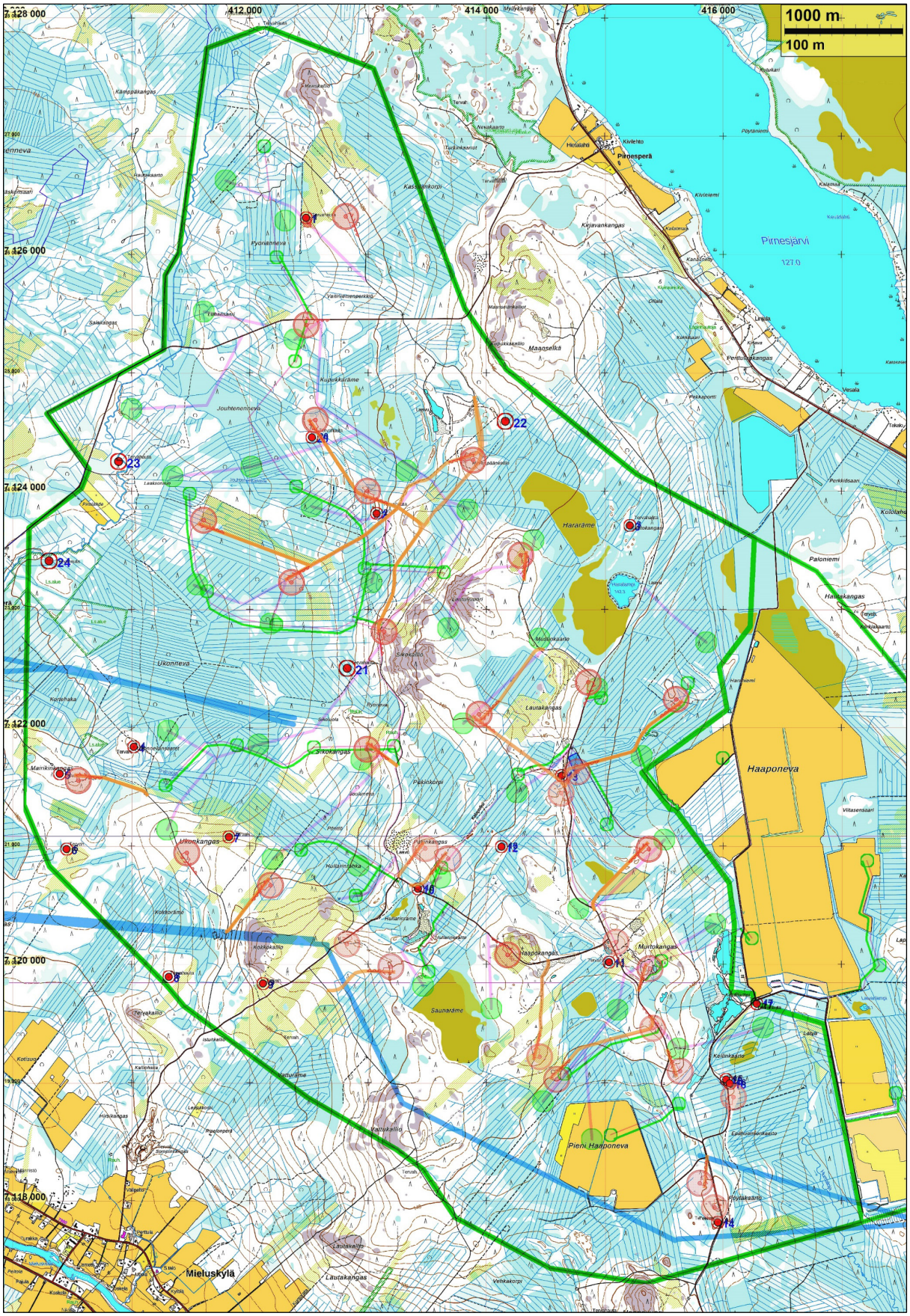

Hirvenpäänkallion maastoa

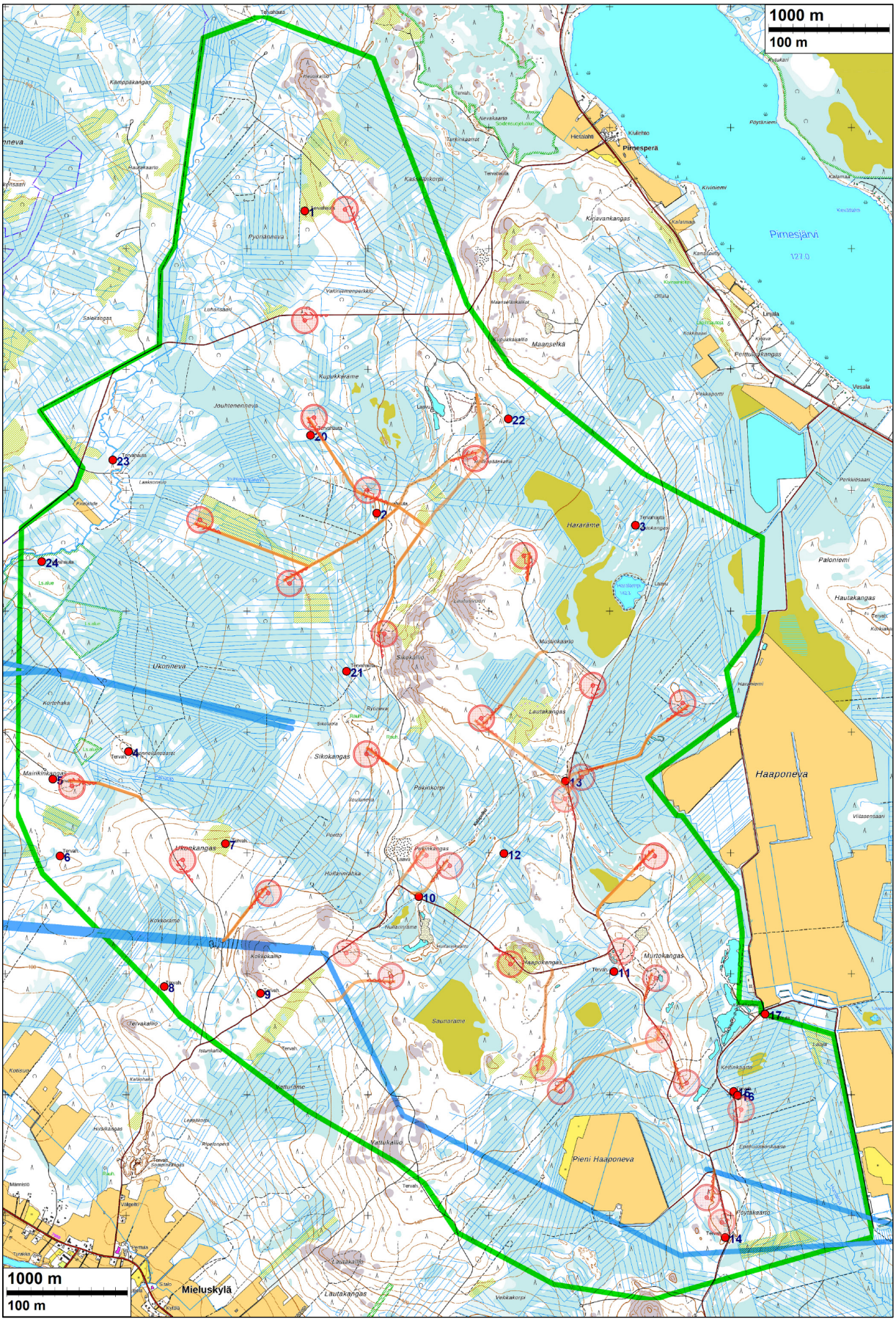

Murtokankaan pohjoispuolelle suunnitellun voimalapaikan maastoa, oikealla Lautakankaan koillispään hyvää maastoa.

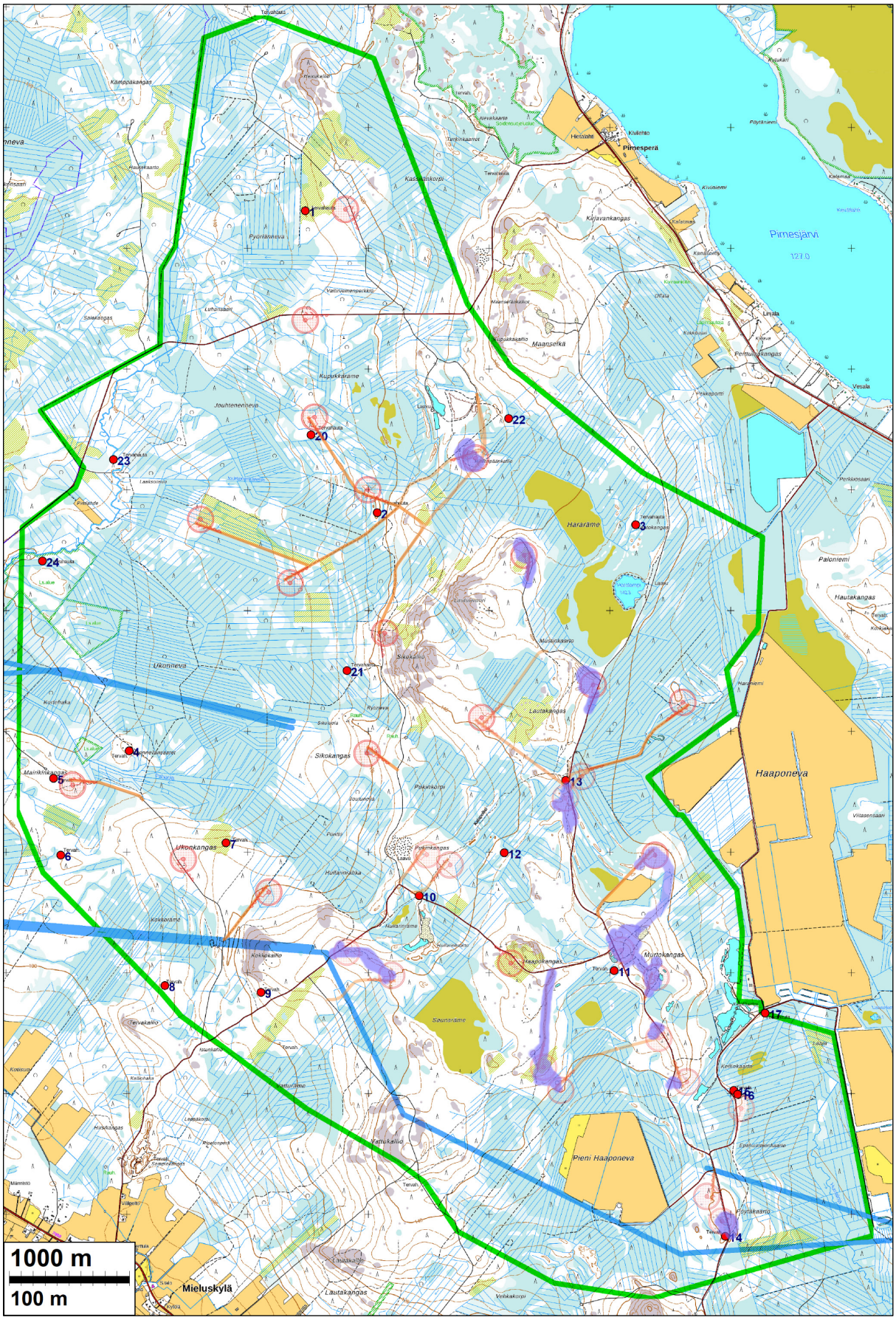
Kartat

Kartta 1. Yhdistelmä vuosien 2023-2025 suunnittelutilanteista ja inventoinneista. Vihreällä aiemmin inventoidut voimalapaikat ja tielinjat. Punaisella ja punaruskealla v. 2025 suunnitelman mukaiset voimalapaikat vaihtoehtoineen sekä uudet tiet. Muinaisjäännökset punainen pallo ja raportin kohdenumero. Nro 1-20 v. 2023 havaitut ja nro 21-24 v. 2024 havaitut kohteet.

V. 2025 suunnitelma vaihtoehtoisine voimalapaikkoineen. Sinisillä viivoilla v. 2024 inventoidut ulkoiset sähkönsiirtolinjat.

Kartta 3. Vuonna 2025 maastossa tarkastetut alueet sinipunaisella – teiden varsia katsottiin laajemminkin auton ikkunasta